

3	גמרא נז: אמר מר על בשרה
4	חידושי הרשב"א
7	מגיד משנה בדעת הרמב"ם [ביאור האיבעית אימא]
8	תורת הבית, ובדק הבית
14	שו"ת בית שלמה בענין מחלוקת תוס' והרשב"א
16	נמצא על קשרי אצבעותיה
20	נמצא על פס ידה
21	מקום חבק
23	טור י"א – י"ג
29	שולחן ערוך

תליה בשוק של טבחים סעיף י"א - י"ג

נדה דף נז: אמר מר על בשרה וכו' אי בעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים

על בשרה - נחלקו התוס' והרשב"א בטעם להחמיר בעל בשרה, תוס' (ד"ה על בשרה) פי' הטעם משום דאין דרך לגלות בשרה, וברשב"א (ד"ה ואם תאמר) פי' שכיון שנמצא בגופה רגלים לדבר שבא מגופה. ונפק"מ בין ב' הביאורים, כתב הבית שלמה (ח"ב סי' י"ד) באשה שהלכה יחיפה בשוק של טבחים ומצאה דם על בשרה לשיטת התוס' טהורה משום דכשהלכה יחיפה בשרה היה מגולה, משא"כ לשיטת הושב"א עדיין טמאה כיון דכל דם הנמצא בגופה חזקה דבא מגופה, וכן דקדק הרעק"א בדעת הט"ז (ס"ק י"ד) שאם עברה בשוק של טבחים ונמצא דם על ידיה אין תולין ואפילו שידיה מגולות, אמנם הרעק"א כתב דלפי ביאור הפרישה (סק"ל) י"ל דבעברה ונמצא על ידיה תולין להקל.

נמצא על בשרה ועל חלוקה - דעת הרשב"א בחי' (ד"ה איבעית), ובתורת הבית (שער רביעי יז:): שטהורה, ובבדק הבית (ד"ה גרסינן) כ' שאין האשה טהורה אלא אם כן ראתה רק על חלוקה, וכ"כ בתוס' הרא"ש (לעיל יד. ד"ה ולעת זקנותו), וע' משמרת הבית שדחה דבריו, והר"ן (ד"ה על בשרה) הביא את מחלוקת הרא"ה והרשב"א וסיים ומסתברא דכל כה"ג לפי רוב הדם.

נמצא מעל החגור בנזדקרה - רש"י (ד"ה דאזדקרה) גם ללישנא בתרא מדובר בעברה בשוק של טבחים, וכן כתב המגיד משנה איסורי ביאה פ"ט ה"ט בדעת הרמב"ם, אבל הרשב"א (ד"ה איבעית) ובתורת הבית (ב"ז ש"ד יח) מפרש שבלישנא בתרא מדובר שלא עברה בשוק של טבחים ואף על פי כן יש להקל בנמצא רק על חלוקה, והב"ח (סי"ח) פסק כהרמב"ם שאם לא עברה ונמצא על חלוקה טמאה, והש"ך (סקכ"ו) תמה עליו, ועי' הגהות רעק"א (סק"ט) דאם עברו כמה ימים מאז שנזדקרה טמאה שאולי היה דם על בשרה ונתפרך.

שיטת הראב"ד כתב הרשב"א בשם הראב"ד שאם עברה בשוק של טבחים טהורה אף בנמצא על בשרה בלבד, ופירש הרשב"א בדעתו דלישנא בתרא בעברה תולין בכל גוונא אבל הפרישה (ס"ק כ"ב) מפרש שכל דברי הראב"ד אינם אלא מן החגור ולמעלה בנזדקרה.

כתם על בגד העליון בזמן הזה – עי' פתחי תשובה סכ"ו.

מקומות הגוף שחוששים בהם

גמ' נח. על עקבה ועל ראש גודלה עד בעי רבי ירמיה

נמצא דם על קשרי אצבעותיה טמאה - כתב הרשב"א (דנ"ח ע"א ד"ה נמצא) דמיירי שבדקה באר"מ אבל כשלא בדקה אין חוששין שמא נגעה באר"מ ואינה זוכרת. אולם המגיד משנה (פ"ט, ה"ח) כתב דלהרמב"ם והרמב"ן אפילו בלא בדקה חיישינן שמא נגעה במקום שיכול לינתז דם מהמקור על ידה ולכך טמאה, וכע"ז ביאר המאירי (נז: ד"ה זהו) דמפני שהידים עסקניות הן ונוגעות כולן במקום התורף, וכן

נקט בפשיטות בערוך השלחן (סמ"ט), ובבינת אדם (בית הנשים י"ד ח) הוכיחו מלשון הגמ' ומתוס' (ד"ה מי) דלא כמגיד משנה, ועיי"ש בבינת אדם שכתב דגם מסברא לא נחוש לזה דבזמן מועט כ"כ שהניחה ידה כנגד או"מ ניתז דם על ידה ולכך דחאו ופסק להלכה כהרשב"א.

נמצא על גב היד - בסדרי טהרה (ס"ק כ"ו הובא בפת"ש כ"ג) כ' דלהרשב"א אין חשש אלא לקשרי
אצבעותיה שיכולים להיכנס באותו מקום אבל לא על גב ידה, משא"כ להמגיד משנה טמאה, ודקדק מהר"ן שכ' דדוקא ידה אבל זרועה לא, משמע שע"ג פס ידה טמאה, ובחכמת אדם (כלל קיג סי"ב בינת אדם סי' ח) הכריע שבמקום שיש עוד צד להקל יש לצרף ולומר שגב היד אינו מטמא בכתמים, אמנם בפרדס רימונים (ש"ח ס"ק יח) ובערוך השלחן (ס"נ) הסכימו להלכה שבכל אופן נמצא על גב פס היד אינה טמאה.

מהו חבק ומקום חבק נאמרו כמה ביאורים:

רש"י (ד"ה עד מקום) פי' דהיינו מקום מתיחת הגידים שחובקים הירך והשוק.
תוספות (ד"ה מקום חבק) והרא"ש הביאו בשם הערוך ב' פירושים א. מקום הלולאות של האנפילאות, ב. המקום שמכוסה כשמכופפת השוק לכיוון הירך, ותמה הבית יוסף סי' קצ סי"א שהרי במשנה מבואר שמן הצדדים טהורה ולפי הערוך נמצא שהצד החיצוני מאחור טמאה, אמנם הערוך לנר (בתוס' ד"ה מקום חבק) כתב שגם לפי שני הפירושים של הערוך צריך לומר שמבפנים היינו בין שני רגליה וזה ידוע ולא היה לגמרא ספק בזה רק ששאלו עד היכא באורך השוק טמאה אם מצאה בפנים בכל אורכן או עד מקום מסויים עי"ש.

הרמב"ם איסורי ביאה (פ"ט ה"ח) והטור מפרשים שמבפנים היינו המקומות הנדבקים זו בזו בעת שתעמוד ותדבק רגל לרגל ושוק לשוק, והק' הב"י מדוע הרמב"ם לא ביאר מהו מקום חבק, ובערוך השולחן (ס"ק מ"ח) חידש שהרמב"ם והטור היה להם פי' אחר בגמ' שהספק של הגמרא אינו על רוחב השוק אלא כלפי מקום יציאת הדם הסתפקה הגמרא עד היכן בגובה הרגל במקום הפירוד מהגוף הרי זה כאילו נמצא על כריסה וליבה, ולזה אמרו עד מקום חבק כלומר עד סוף הירך מלמעלה.

אין מחזיקין ממקום למקום

נתעסקה בידיה בדם ונמצא הדם על גופה – הפרישה (סק"ל) כתב דנתעסקה בידיה בדם ונמצא דם על גופה תולין דהדם הגיע מידה, וכתב הרעק"א (עה"ג בשו"ע) הסד"ט (ס"ק כ"ח הובא בפת"ש כ"ה) דאע"ג דלכאורה הוי ממקום למקום ונתבאר בגמרא דאין מחזיקים ממקום למקום, מכל מקום כיון דנתעסקה בדם הוי כודאי שנמצא דם בידה, ולא חשיב ממקום למקום.

איבעית אימא מחגור ולמטה איבעית אימא מחגור ולמעלה איבעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה טמא דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. ונראה לי לפרש דה"ק אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אלא כיון שנמצא על בשרה בלבד חזקה מגופא אתא, והא דתנן עברה בשוק של טבחים תולה היינו דוקא בשנמצא על חלוקה ואי נמי על בשרה ועל חלוקה אבל בנמצא על בשרה בלבד אינה תולה, על חלוקה. כלומר בשנמצא על חלוקה בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא אף על בשרה טהורה, דכיון דאיכא למיתלי בטבחים תליא דאם איתא דמגופה אתא אבשרה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי, ולאוי למימרא דכל דאתי מגופה אבשרה בלחוד משתכח, דהא כל שלא עברה בשוק של טבחים אפי' על חלוקה בלחוד טמאה כדתנן במתני', אלא מילתא בעלמא הוא דקאמר כלומר כיון דאיכא למיתלי תלינן אלא אי אשתכח בבשרה בלחוד, ולישנא נמי הכין מתפרש דאם איתא דתימרו דנחמיר ולימא מגופה אתא אבשרה איבעי ליה לאשתכוחי וכל דלא אשתכח אבשרה בלחוד לא נחמיר עליה שלא לתלות בטבחים.

וא"ת על בשרה בלבד כיון שעברה בשוק של טבחים אמאי לא תלינן דדילמא נקפלו כל בגדיה ונתז על בשרה וכדתניא לקמן לבשה ג' חלוקים הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה ואפי' בתחתון ולא אמרינן אם איתא אעליון איבעי ליה לאשתכוחי, נראה לי דהכא היינו טעמא משום **דרגלים לדבר** דכיון שנמצא על גופה ומגופה קא חזיא חזקה מגופה אתא

דכל היכא דאשתכח בגופה חמיר טפי דהא טיפין טיפין מצטרפין בדאשתכח בגופה ועל חלוקה אין מצטרפין כדאמרינן בברייתא לקמן לדעת רוב המפרשים כמו שאנו עתידין לכתוב בס"ד, ובתוס' תירצו דהתם היינו טעמא משום דפעמים שמגבהת שני חלוקים העליונים אבל כולן אינה רגילה כדי שלא יראה בשרה, ואין זה מחוור בעיני משום דהא איכא למימר דנתז מלמטה כנגד בשרה ולא נגע בבגדיה כלל, אלא טעמא דמחמירין בבשרה טפי כדאמרן.

ואיבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה. כלומר מחגור ולמעלה **ובשלא** עברה בשוק של טבחים, וכגון שנזדקרה כלומר שידעה בודאי שנזדקרה, והילכך על בשרה כלומר כל שנמצא על בשרה טמא ואפי' נמצא נמי על חלוקה דכיון דליכא למיתלי ודאי מגופה אתא דאי מעלמא אתא אחלוקה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי, על חלוקה **לבד** [טהור] דמעלמא אתא דאי מגופה אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי, וא"ת והא כיון שנזדקרה הו"ל למעלה מן החגור כלמטה מן החגור וכל שלמטה מן החגור בין על בשרה בין על חלוקה טמאה וא"כ אפי' נמצא על חלוקה בלחוד אמאי ספיקו טהור, איכא למימר כל שנזדקרה אי אפשר לו לדם שינטף אלא דם שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה אבל שלא יגע בבשרה אי אפשר.

והא דאמרינן דאבשרה טמא דוקא בדידעין נזדקרה אבל מסתמא לא חיישינן שמא נזדקרה משום דלא שכיח שתזדקר, ותדע לך מדאמרינן איבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה ולא אמרי' אימר נזדקרה, ועוד דתנן במתני' הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית

התורפה טהורה סתמא קתני כל שלא כנגד בית התורפה טהורה ולמעלה מן החגור שלא כנגד בית התורפה הוא, והיינו דאקשינן נמי להדיא אי מחגור ולמעלה אבשרה אמאי טמא, ודברים פשוטין הם אלא שהוצרכתי לכתוב מפני שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שאפי' בסתם חוששין שמא נזדקרה לפי שלא הזכיר בכל דבריו והוא שנזדקרה.

ונמצא פסק הלכה לפי מה שפירשתי דכל שנמצא על בשרה בלבד למטה מן החגור אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה, וכל שנמצא על חלוקה בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא גם על בשרה אם יכולה לתלות תולה והיינו מתני' דעברה בשוק של טבחים ומתעסקת בכתמים, נמצא למעלה מן החגור ואין ידוע אם נזדקרה אם לא לעולם טהורה ואפי' אין לה במה לתלות דחיישנן שמא עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים ולא אדעתה, אבל אם ודאי נזדקרה כל שנמצא על בשרה בין על בשרה בלבד בין על חלוקה ועל בשרה טמאה דאמרי' בשעה שנזדקרה שתת הדם ונגע בבשרה, על חלוקה לבד טהורה דאם איתא דמגופה אתא אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי, ואם עברה בשוק של טבחים או שנתעסקה במין טהורה, אבל אם נמצא על בשרה בלבד לעולם טמאה ואפי' יכולה לתלות בטבחים או בכתמים אינה תולה דאם איתא דמעלמא אתא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, וכן פסק הרמב"ם ז"ל, אבל הראב"ד ז"ל כתב דדוקא בשאין לה במה לתלות אבל אם יכולה לתלות תולה **אפי' נמצא על בשרה בלבד**, ולא ירדתי לסוף דעתו דהא בהדיא אמרינן בגמ' ללישנא קמא דכל שנמצא על בשרה אף על גב דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתא אחלוקה איבעי ליה לאשתכוחי ואף על

גב דאמרי' איבעית אימא מן החגור ולמעלה לא למיסתר דינא דלישנא קמא אתא אלא לחדותי בה אוקמתא אחרינא ואיתא להאי ואיתא להאי, ושמא הוא ז"ל סבר דלאוקמתא בתריתא אוקמתא קמיתא ליתא כלל וכיון דכתמים דרבנן הלך אחר לישנא בתרא להקל.

ולענין שמעתין יש לי עוד לפרש ואיבעית אימא מחגור ולמטה על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אתא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתא כלומר אם נמצא גם על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה על בשרה בלבד איבעי ליה לאשתכוחי, ואיבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה, על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, והשתא אתי שפיר טפי דעל בשרה דאוקמתא קמיתא ועל בשרה דאוקמתא בתריתא מפרשי בחד גונא כלומר אבשרה בלבד, ומ"מ הראשון נ"ל עיקר דכיון דנזדקרה ודם שותת ויורד על בשרה כשחזרה ועמדה על רגליה חזרה ונתלכלכה חלוקה בדם שעל בשרה ולמה נטהר אותה כשנמצא על בשרה ועל חלוקה.

חידושי הר"ן מסכת נדה דף נז עמוד ב

על בשרה טמ' דמגופה את' דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי וכל שנמצא על בשרה ועל חלוקה אינה תולה ואחרים מקילי' ואומרים דה"ק אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי הילכך כל שנמצ' על בשר' ועל חלוקה תולה ומסתברא דכל כה"ג הכל לפי רוב הדם שנתקרבה אצלו או שנתעסקה בו:

פסקא ד'

במקום מציאת הכתם לטמא האשה

טוש"ע סי' ק"צ סעיף י"א, י"ב, י"ג

לא לכל הכתמים האשה חוששת ואע"פ שיש להן שיעור אלא כשנמצא מקום שאפשר שנטף שם מן המקור ממש. כיצד, שנינו בפרק הרואה (נז, ב) הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה שלא כנגד בית התורפה טהורה. פירוש, דכיון שאי אפשר שנטף שם מן התורפה, לשמא הביאתו שם בידה לא חיישינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. ותניא בברייתא (נח, א) היתה לה מכה בצוארה מקום שיכולה לתלות תולה על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם. וכיון דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום, כל שכן שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום, דכתמים דרבנן תולין אותן להקל. על עקבה ועל ראש גדלה טמאה, עקבה משום דעביד דנגע בבית התורפה בשעה שהיא יושבת, וראש גדלה³⁴ דילמא בהדי דפסעה מיתרמי כנגד בית

התורפה ונטף שם. **נמצא** על קשרי אצבעותיה של יד טמאה כדאמרינן בגמרא מפני שהידים עסקניות הן, ואע"פ שאין קשרי אצבעותיה מגיעין להדיא כנגד בית התורפה, שמא שחתה ונגעה, שהידים עסקניות ונוגעות כולן במקום התורף. וכתב מורי הרב ז"ל דדוקא בשבדקה עצמה ולא נטלה ידה אחר כך, אבל מן הסתם לא³⁵, מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה, שנוהרה בכך שלא ללכלך ידה, ולשמא נגעה בשוקה ופרסותיה לא חיישינן, דהא אמרינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. **ראתה** על בית יד של חלוקה אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה, כלומר והוא שיכול להגיע שם בשעה שהיא שוחה הרבה שמא שחתה ונגעה ואם לאו טהורה ואין חוששין שמא נגעה בידה בבית התורפה ואחר כך הביאתו כאן, וכן אין חוששין שמא בלילה נטף מדמה במקום אחר וכשהיא ישנה נתהפכה אילך ואילך ונכתם כאן, לפי שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום [לעולם כמו שאמרנו].

ציונים והערות: 34 וראש גדלה. מלשון הרשב"א בקצר "על עקבה ועל רגליה ואפי' בראש גדולה טמאה", מבואר דלרבותא נקט ראש גדולה, וכ"ש שאר הרגל (ב"י סי' קי"ז) 35 אבל מן הסתם לא. הרמב"ם (פי' אסורב הית) והרמב"ן (פי' הית) לא חילקו בכך, וכן בד"ן, דיש לחוש דילמא נגעה בשאר מקומות ושם ניתו דם מהמקור (מגיד משנה שם)

תורת הבית הקצר

פסקא ד'

אין האשה חוששת לכתמים עד שימצא הכתם במקום שאפשר שנטף מן המקור ממש. כיצד הרי שנמצא הכתם בחלוק למעלה שלא כנגד בית התורפה, או שנמצא על בשרה למעלה מבית התורפה כגון שנמצא על כריסה או על גבה הרי זו טהורה, שאי אפשר שנטף שם מן המקור, ואין חוששין שמא נגעה בידה במקום התורפה והביאתו כאן, שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. במה דברים אמורים בשלא נזדקרה, אבל אם בריא לה שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה וראשה למטה, הרי חזר למעלה כלמטה והרי חוששת לכתם שנמצא על בשרה בין בגבה בין בכריסה בין בחלוקה.

מראה הבית

פסקא ד'

ידיה אחר כך, אבל בלא בדיקה ודאי לא חיישינן שמא נגעה ידה שלא בכוונה בבית התורפה, דעשויה היא ליוהר שלא תלכלך ידיה, וגם אין לחוש דנגעה בשוקיה ובפרסותיה, דהיינו אחזקי טומאה ממקום למקום. ולמאי דקס"ד למיפשט מינה דמחזיקין טומאה ממקום למקום אפשר דהוא הדין שלא מחמת בדיקה, דשמא קשרי אצבעותיה נגעו בשוקיה מבפנים, **מורי הרב ז"ל**. **מקום חבק**, פירש"י ז"ל מלשון החבק והקילקי והוא מקום שהגידין קושרין וחובקין השוק והירך. ובערוך פירש שנועלין את השוק באנפליא שיש בה לולאות, ומקום חיבוק הלולאות קרי הכא חבק, עוד פירש כשכופפת שוקה למה שעל יריכה מה שמכוסה מן הבשר על ידי כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה.

(חידושי הרשב"א נדה נח, א)

ומי מחזיקין טומאה ממקום למקום והתניא היתה לה מכה בצוארה וכו'. וא"ת מאי קושיא דילמא לקולא לא מחזיקין ולחומרא מחזיקין, י"ל דהכי קאמר, כיון דכתמים דרבנן כי היכי דלא מחזיקין לקולא הוא הדין לחומרא. וא"ת אמאי לא אקשינן ממתני' גופה דקתני בהדיא שלא כנגד בית התורפה טהורה, אלמא לא אמרינן שמא נטלתו מבית התורפה והביאתו לכאן. לא קשיא, דאי ממתני' הוה אמינא הני מילי בדם בית התורפה שיש בו חשש כתמים, דאם איתא דנגעה ביה תרגיש במה שהוא לח ותחוש שלא ליגע במקום אחר עד שתעיין יפה מה עלה בידה, אבל בדם שעל צוארה אף על פי שנגעה בו לא רמיא אנפשה לעיין משום דאינו טמא, ואימא הביאתו לכאן. **נמצא על קשרי אצבעותיה. דוקא שבדקה עצמה ולא נטלה**

ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה. פירוש חגור סינר שחוגרות בו הנשים לצניעות והוא כנגד בית התורפה. ועל חלוקה כל שהוא למטה מן החגור לא שנא כנגד בית התורפה ולא שנא מן הצדין, לפי שהחלוק עשוי להתהפך ומה שלאחריה חוזר לפניה, וכל שהוא למטה מן החגור פעמים שהוא מתכוין כנגד בית התורפה. למעלה מן החגור טהורה, דאי אפשר שנטף שם מן המקור, ואפילו נזדקרה בבית ראשה והגביהה רגליה למעלה טהורה כיון שלא נמצא על בשרה אלא על חלוקה לבד, דאם איתא דמגופה אתא אף על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי, וטעמא דכשהיא הולכת על רגליה הדם עשוי לטפטף ופעמים נוטף על חלוקה ולא על בשרה, אבל במזדקרת אין הדם נוטף אלא שותת ויורד, ועל כרחין אי מגופה על בשרה שותת ויורד. וכן דעת הר"ר אברהם ז"ל³⁷ ונראין דבריו. ובזה יש הפרש בין נמצא על חלוקה

במה דברים אמורים כשלא פשטתו בלילה אבל פשטתו בלילה ומכסה בו ראשה כל מקום שימצא בו דם טמאה (חוששין לו), שאני אומר נתהפך החלוק ובא לו כנגד בית התורפה, דתנן (נז, ב) היתה פושטתו ומתכסה בלילה כל מקום שימצא בו דם טמאה מפני שהוא חוזר. וכן בפליון, פירוש פליון מעפורת שמכסה בו ראשה³⁶ בלילות. על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה מן הצדין מכאן ומכאן טהורה. ואמרין בגמרא מבפנים עד היכא אמרי דבי רבי ינאי עד מקום חבק, ופירש רש"י ז"ל מלשון החבק והקילקי שהיא הרצועה שחובשין בה את החמור, וכאן הוא מקום מתיחת הגידין שחובקין הירך והשוק. ובערוך פירש מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך (האי) [הוי] מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה. ואסיקנא דמקום חבק עצמו כלפנים וטמאה מן החבק עצמו ולחוץ קרי צדין וטהורה.

ציונים והערות: 36 שמכסה בו ראשה. ולהרמבם פירושו שחוגרת בו (ועי' שריע סי' ק"צ סוף י"ד) 37 וב"ד הר"ר א"ז"ל. שער הכתמים סי' ב' (ה' ה')

מראה הבית

מגופה אתא. והא דתנן עברה בשוק של טבחים תולה, היינו דוקא בשנמצא על חלוקה ואי נמי על בשרה ועל חלוקה, אבל בנמצא על בשרה בלבד אינה תולה.

על חלוקה. כלומר בשנמצא על חלוקה, בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא אף על בשרה טהורה, דכיון דאיכא למיתלי בטבחים תלינן, דאם איתא דמגופה אתא אבשרה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי. ולא למימרא דכל דאתי מגופה אבשרה בלחוד משתכח, דהא כל שלא עברה בשוק של טבחים אפילו על חלוקה בלחוד טמאה כדתנן במתני', אלא מילתא בעלמא הוא דקאמר, כלומר כיון דאיכא למיתלי תלינן אלא אי אשתכח בבשרה בלחוד, ולישנא נמי הכין מתפרש, דאם איתא דתימור דנחמיר ולימא מגופה אתא אבשרה איבעי ליה לאשתכוחי, וכל דלא אשתכח אבשרה בלחוד לא נחמיר עליה שלא לתלות בטבחים. ואם תאמר על בשרה בלבד כיון שעברה בשוק של טבחים אמאי לא תלינן דדילמא נקפלו כל בגדיה ונתנו על בשרה, וכדתניא לקמן לבשה ג' חלוקים הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה ואפילו בתחתון, ולא אמרינן אם איתא אעליון איבעי ליה לאשתכוחי. נראה לי דהכא היינו טעמא, משום דרגלים לדבר דכיון שנמצא על גופה ומגופה קא חזיא חזקה מגופה אתא, דכל היכא דאשתכח בגופה חמיר טפי, דהא טיפין טיפין מצטרפין בדאשתכח בגופה ועל חלוקה אין מצטרפין, כדאמרינן בבביתא לקמן לדעת רוב המפרשים כמו שאנו עתידין לכתוב בס"ד.

ובתוספות תירצו דהתם היינו טעמא משום דפעמים שמגבהת שני חלוקים העליונים, אבל כולן אינה רגילה כדי שלא יראה בשרה. ואין זה מחזור בעיני, משום דהא איכא למימר דניתו מלמטה כנגד בשרה ולא נגע בבגדיה כלל, אלא טעמא דמחמירין בבשרה טפי כדאמרן.

ואיבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה. כלומר מחגור ולמעלה ובשלא עברה בשוק של טבחים, וכגון שנזדקרה כלומר שידעה בודאי שנזדקרה, והילכך על בשרה, כלומר כל שנמצא על בשרה טמא ואפילו נמצא נמי על חלוקה, דכיון דליכא

הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה. כלומר אף על פי שעברה בשוק של טבחים כדאיתא בגמ', דכיון דמגופה חזיא ובגופה אשתכח רגלים לדבר דמגופה אתא, אלא א"כ אשתכח על חלוקה נמי כדאיתא בגמרא. והא דתנן בסמוך תולה בכל דבר, לאו ארישא דהא מתני' קאי, אלא אראתה על חלוקה דסליק מינה.

על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה. פי' חגור סינר שחוגרין בו הנשים והוא כנגד בית התורפה וכדאיתא בבביתא בגמ', ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה [וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה] אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתייהן טמאות ואם כנגד בית התורפה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה.

והא דתנן מן החגור ולמעלה טהורה, איכא למימר דוקא בשלא נזדקרה אי נמי בדלא ידעה אם נזדקרה אם לאו דמסתמא לא חיישא לשמא נזדקרה, אבל אם נזדקרה חיישין אפילו בלמעלה כלמטה, שהרי חזר מה שלמעלה כלמטה.

אבל הראב"ד ז"ל נראה דסבירא ליה דאפילו בשנזדקרה לא חיישין, אלא מימר אמרינן דעברה בשוק של טבחים אי נמי נתעסקה באותו המין ולא אדעתה. ונראה לי טעם לדבריו, דאם איתא דמגופה אתא, כשנזדקרה אי אפשר לו לדם לינטוף וליפול על חלוקה לבד אלא שותת היה ויורד על בשרה ומבשרה לחלוקה אי נמי על חלוקה ועל בשרה יחד, אבל השתא דאשתכח בחלוקה לבד ולא על בשרה ודאי לאו מגופה אתא אלא מעלמא.

(חידושי הרשב"א נדה נז, ב)

איבעית אימא מחגור ולמטה איבעית אימא מחגור ולמעלה איבעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה טמא דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. ונראה לי לפרש דהכי קאמר, אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, אלא כיון שנמצא על בשרה בלבד חזקה

לנמצא על בשרה, דעל חלוקה לבד כל שהוא למעלה מן החגור לעולם טהורה ואפילו אין לה במה לתלות, ואומרין שמא נתעסקה בכתמים ולא אדעתה, או שמא מאכולת נרצפה שם זו אצל זו עד שיעשה יתר מכגריס, אבל על בשרה היכא דמזדקרה טמאה דאימר כשמזדקרה שותת ויורד. ודוקא בשיודעת שנזדקרה, אבל מן הסתם אינה חוששת שמא נזדקרה, וזהו ששנינו הרואה כתם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה. **תניא** (נז, ב) נמצאת אתה אומר שלש ספיקות באשה על בשרה ספק טהור ספק טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור ובהיסט[ות] ובמגעות הלך אחר הרוב. ואקשינן עלה בגמרא היכי דמי אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי

טהור אי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא, ופרקינן איבעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה מגופה אתא דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה אתא על בשרה איבעי ליה לאישתכוחי. ונראה לי לפרש על בשרה לבד טמא, דאם איתא דמעלמא אתא אף על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי. ולא למימר דאי איפשר לדם של בית המטבחים ליתו על בשרה לבד, דהא איפשר שנקפלו בגדיה וניתו על הבשר, ואי נמי מלמטה מבין רגליה ניתו על הבשר, וכדתינא לבשה שלשה חלוקים הבדוקין לה אם יכולה לתלות תולה אפילו בתחתון³⁸, ולא אמרינן אם איתא

ציונים והערות: 38. תולה אפי' בתחתון כו'. ונתבאר דין זה בפסקא י"ד

תורת הבית הקצר

נמצא על בשרה לבד למטה מן החגורה, או למעלה מן החגורה וידעה בכירור שנזדקרה, אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה, דכיון שהיא רואה מגופה ונמצא הדם על בשרה לבד חוששין לה ומחמירין עליה בספקותיה ואומרינן שאם בא לשם מעלמא לא על בשרה לבד היה אלא גם על חלוקה. במה דברים אמורים בשעברה בשוק של טבחים או אפילו נתעסקה בכתמים, אבל אם יש לה מכה בגופה במקום

מראה הבית

לבד טהורה דאם איתא דמגופה אתא אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי, ואם עברה בשוק של טבחים או שנתעסקה במין טהורה, אבל אם נמצא על בשרה בלבד לעולם טמאה ואפי' יכולה לתלות בטבחים או בכתמים אינה תולה, דאם איתא דמעלמא אתא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, וכן פסק הרמב"ם ז"ל.

אבל הראב"ד ז"ל כתב דדוקא בשאין לה במה לתלות, אבל אם יכולה לתלות תולה אפילו נמצא על בשרה בלבד. ולא ירדתי לסוף דעתו, דהא בהדיא אמרינן בגמ' לישנא קמא דכל שנמצא על בשרה אף על גב דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתא אחלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, ואף על גב דאמרינן איבעית אימא מן החגור ולמעלה, לא למיסתר דינא דלישנא קמא אתא, אלא לחדותי בה אוקמתא אחרינא, ואיתא להאי ואיתא להאי. ושם הוא ז"ל סבר דלאוקמתא בתריתא אוקמתא קמיתא ליתא כלל, וכיון דכתמים דרבנן הלך אחר לישנא בתרא להקל.

ולענין שמעתין יש לי עוד לפרש ואיבעית אימא מחגור ולמטה על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אתא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתא, כלומר אם נמצא גם על חלוקה מעלמא אתא דאי מגופה על בשרה בלבד איבעי ליה לאשתכוחי, ואיבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה, על בשרה בלבד מגופה אתא דאי מעלמא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי, והשתא אתי שפיר טפי דעל בשרה דאוקמתא קמיתא ועל בשרה דאוקמתא בתריתא מפרשי בחד גוגא כלומר אבשרה בלבד. ומו"מ הראשון נ"ל עיקר, דכיון דנזדקרה ודם שותת ויורד על בשרה, כשחורה ועמדה על רגליה חורה ונתלכלכה חלוקה בדם שעל בשרה, ולמה נטהר אותה כשנמצא על בשרה ועל חלוקה.

(חינוכי הרשב"א נדה נז, ב)

למיתלי ודאי מגופה אתא, דאי מעלמא אתא אחלוקה בלחוד איבעי ליה לאשתכוחי. על חלוקה לבד [טהור] דמעלמא אתא, דאי מגופה אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי. **ואם תאמר** והא כיון שנזדקרה הו"ל למעלה מן החגור כלמטה מן החגור, וכל שלמטה מן החגור בין על בשרה בין על חלוקה טמאה, וא"כ אפילו נמצא על חלוקה בלחוד אמאי ספיקו טהור. **איכא למימר** כל שנזדקרה אי אפשר לו לדם שינטף אלא דם שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה, אבל שלא יגע בבשרה אי אפשר.

והא דאמרינן דאבשרה טמא, דוקא בדידעינן דנזדקרה, אבל מסתמא לא חיישינן שמא נזדקרה משום דלא שכיחא שתזדקרה ותדע לך, מדאמרינן איבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה, ולא אמרינן אימר נזדקרה, ועוד דתנן במתניתין הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ושלא כנגד בית התורפה טהורה, סתמא קתני כל שלא כנגד בית התורפה טהורה, ולמעלה מן החגור שלא כנגד בית התורפה הוא, והיינו דאקשינן נמי להדיא אי מחגור ולמעלה אבשרה אמאי טמא. ודברים פשוטין הם, אלא שהוצרכתי לכתוב מפני שנראה מדברי הרמב"ם ז"ל שאפי' בסתם חוששין שמא נזדקרה, לפי שלא הזכיר בכל דבריו והוא שנזדקרה.

ונמצא פסק הלכה לפי מה שפירשתי, דכל שנמצא על בשרה בלבד למטה מן החגור אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה, **וכל שנמצא על חלוקה** בין שנמצא על חלוקה בלבד בין שנמצא גם על בשרה אם יכולה לתלות תולה, והיינו מתניתין דעברה בשוק של טבחים ומתעסקת בכתמים. **נמצא למעלה מן החגור** ואין ידוע אם נזדקרה אם לא לעולם טהורה ואפילו אין לה במה לתלות, דחיישינן שמא עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים ולא אדעתה, אבל אם ודאי נזדקרה, כל שנמצא על בשרה בין על בשרה בלבד בין על חלוקה ועל בשרה טמאה דאמרינן בשעה שנזדקרה שותת הדם ונגע בבשרה, על חלוקה

בשרה ועל חלוקה. על חלוקה מעלמא אתא, כלומר אם נמצא אף על חלוקה תלינן דמעלמא אתא, דאם איתא דמגופה אתא על בשרה לחוד איבעי ליה לאישתכוחי⁴². ולא למימרא דכל דאתי מגופה לא עביד למיהוי על חלוקה, דהא תנן ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה, אלא מילתא בעלמא קאמר, דאע"ג דאישתכח אף על בשרה ליכא הוכחה דמגופה אתא. ואיבעית אימא מחגור ולמעלה כגון שנזדקרה, כלומר שלא עברה⁴³ בשוק של טבחים, ונודע לה בודאי שנזדקרה. על בשרה, כלומר כל שנמצא על בשרה, בין על בשרה לבד בין על חלוקה ועל בשרה חזקה מגופה אתא, דהא ליכא מידי

דמעלמא אתא אעליון איבעי ליה לאישתכוחי. אלא נראה לי טעמא דהכא דכיון דמגופה חזיא ובגופה לחוד אשתכח רגלים לדבר וחזקה מגופה אתא ולא תלינן. ובכוליה פירקין היכא דמשתכח אגופה חמיר טפי, דהא טיפין טיפין על חלוקה לא מצטרפין ועל בשרה מצטרפין, כמו שאני עתיד לכתוב בשער זה³⁹ בעזרת השם. ובתוספות⁴⁰ נתנו טעם אחר דלגבי חלוקין איפשר דהגביהה חלוקין העליונים, אבל להגביה את כולן אינה רגילה שלא יראה בשרה. ואינו מחוור בעיני, דהא איפשר דניתז מבין רגליה כמו שאמרנו. והא דתנן⁴¹ עברה בשוק של טבחים תולה, היינו דוקא בשנמצא על חלוקה אי נמי על

ציונים והערות: 39 בשער זה. פסקא ד', (ועיי' שהביא כן בשם הראב"ד, והרשב"א בעצמו לא פירש כן, וכן הלשון בחידושים- מרה"ב- וכדאמרי' כו' לדעת רוב המפרשים). 40 ובתוספות. דף נו, ב ד"ה על בשרה 41 דתנן. צ"ל דתניא, והוא בדף נח, ב. 42 על בשרה לחוד איבעי ליה לאישתכוחי. ופירוש לשון הגמ' אם איתא דמגופה אתא כו', היינו דלא נחמיר לנקוט דמגופה אתי אלא באישתכח רק על בשרה בלחוד. (חידושים- מרה"ב, ועי' ט"ז ס"ק י"ג) 43 כלומר שלא עברה כו'. ודלא כרש"י נו, ב (ד"ה דאדוקרה)

תורת הבית הקצר

שאפשר שנטף שם מאותה מכה, הרי זו תולה במכתה ואפילו נמצא הכתם על בשרה לבד. היתה המכה על צווארה ונמצא הכתם בירכה או בשוקה אינה תולה בה, שאי אפשר לדם מכה שבצוואר לטפוף כאן, ואין אומרים שמא בידה נגעה במכתה ואחר כך הביאתו כאן בידה. (עי' בארוך פסקא י"ד).

נמצא על חלוקה ועל בשרה, אם עברה בשוק של טבחים או שנתעסקה בכתמים, בין שנמצא למטה מן החגור בין שנזדקרה ונמצא למעלה מן החגורה טהורה. לא עברה בשוק של טבחים ולא נתעסקה בכתמים, (או) [אם] נמצא למטה מן החגור טמאה והוא הדין למעלה מן החגור והוא שידעה בבירור שנזדקרה.

נמצא על חלוקה לבד ולא עברה בשוק של טבחים ולא נתעסקה בכתמים, למטה מן החגור טמאה, למעלה מן החגור אפילו נזדקרה טהורה, שאם דם זה בא מן המקור על בשרה גם כן היה נמצא.

ויש מן הגאונים שהורו דלעולם כל שיש לתלות בשוק של טבחים או בעסק כתמים תולה וטהורה ואפילו נמצא על בשרה לבד. והראשון נראה לי עיקר.

הרואה כתם על עקבה ועל רגליה ואפילו בראש גודלה טמאה, דאפשר שנגע העקב בבית התורפה בשעת ישיבה, ושמן נטף ג"כ על רגלה או אפילו בגודלה בשעת שהיא מהלכת. נמצא על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה. מאחורי שוקה או אפילו מן הצדדין במקום שניכר שאי אפשר לטפוף שם מן המקור טהורה. נמצא על קשרי אצבעות ידיה טמאה, ואף על פי שאין היד מגעת שם בשעה שהיא עומדת וזקופה, חוששין שמא שחתה ונגעה שם, לפי שהידים עסקניות הם.

ויש מרבתי שהורו שאין דברים אלו אמורים אלא בזמן שבדקה ולא נטלה ידיה לאחר בדיקה, אבל מן הסתם אינה חוששת לו, לפי שאינה עשויה ליגע שם (אלא) [שלא] במתכוין כדי שלא תלכלך ידיה שם.

נמצא על בית יד של חלוקה, אם יכול להגיע אותו מקום של חלוקה כנגד בית התורף אפילו בשעת שהיא שוחה טמאה, חוששין שמא שחתה ונגעה, ואם לאו טהורה.

במה דברים אמורים בשאינה פושטתו, אבל פושטתו ומתכסה בו בלילה ואפילו לא כסתה בו אלא ראשה, בכל מקום שימצא בו טמא מפני שהוא עשוי לחזור אילך ואילך, ושמן נהפך ונגע שם. וכן הדין אם נמצא במעפורת שהיא מכסה בה את ראשה בלילה.

כדרך שאמרו לענין טומאה הוא הדין לענין טהרה, שאם היה לה מכה בצווארה ונמצא הכתם בחלוקה אפילו למטה מן החגור ואפילו במקום שאי אפשר שנטף שם מן המכה, אם היתה פושטתו ומתכסה בו הרי היא תולה במכתה,

שאני אומר נהפך ובא לה כנגד צווארה. (עי' בארוך פסקא י"ד)

ברק הבית

פסקא ד'

משמרת הבית

פסקא ד'

גרסינן בפרק הרואה, תניא נמצאת אתה אומר שלם ספיקות נאשה על צורה ספק טהור ספק טמא על חלוקה ספק טהור ספק טמא טהור וזהו ספק טמא על הלך אחר הרוצ. ואקשינן עלה בגמרא היכי דמי אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור אי מחגור ולמעלה על צורה אמאי טמא, ופרקינן אי צעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על צורה מגופה אמאי דאם אימא דמעלמא אתא על חלוקה איצעי לאשתכוחי אצל על חלוקה מעלמא אתאי דאי מגופה אתא על צורה איצעי ליה לאשתכוחי. המחבר ונראה לי לפרש על צורה לצד טמא דאם אימא דמעלמא אתא אף על חלוקה איצעי ליה לאשתכוחי, ע"כ. ואינו נכון, דסתמא תנן במתניתא על צורה ספק טהור ספק טמא טמא, משמע דכל על צורה ספקו טמא. אבל הנכון דכי אמרינן על צורה טמא, כל על צורה אמרינן, צין בצורה לצד צין על צורה וחלוקה, כסתם מתניתין דתני על צורה ספק טהור ספק טמא טמא, דכל ספק בצורה טמא, על חלוקה לצד דליכא מידי בצורה טהור.

למיתלי. על חלוקה, כלומר על חלוקה לבד טהורה, דאם איתא דמגופה אתא על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי. ואם תאמר כיון דודאי נזדקרה, נמצא על חלוקה לבד אמאי טהורה, דהא חזר השתא למעלה מן החגור כלמטה מן החגור, ולמטה מן החגור אפילו נמצא על חלוקה לבד ספקו טמא. איכא למימר כל שנזדקרה אי איפשר לדם לטפטף אלא דם שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה, אבל שלא יגע בבשרה אי אפשר, ובזה יש הפרש בין (יש) למעלה מן החגור ללמטה מן החגור. ואם עברה בשוק של טבחים, אפילו נזדקרה ונמצא על בשרה ועל חלוקה טהורה, דהיכא דאיכא למיתלי תלינן אפילו מלמעלה מן החגור⁴⁴ ואפילו נזדקרה. ואם נמצא על בשרה לבד ונזדקרה אפילו עברה בשוק של טבחים טמא, בזה למעלה מן החגור כלמטה מן החגור, דהואיל ומגופה קא חזיא ובגופה לחוד אשתכח חזקה מגופה אתא, דאם איתא דמעלמא אתא על חלוקה (לחוד) איבעי ליה לאשתכוחי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל⁴⁵. אבל הר"ר אברהם ז"ל כתב⁴⁶ דגם בנמצא על בשרה לבד אם

עוד שם תניא בפרק הרואה נמצאת וכו'. אמר הכותב, שזו הדעת אי רואה, דאי על כל צורה טמא משום דקתני סתם על צורה טמא, אימא סיפא על חלוקה ספק טהור ספק טמא טהור, ומדקתני על חלוקה ספק טהור ספק טמא טהור נימא דמשמע נמי דכל שעל חלוקה טהור צין ישנו על חלוקה לצד צין על חלוקה וצורה, וקשיא רישא אסיפא. ועוד שיצו אחר, אם איתא דעל כל צורה טמא, הגע עצמך טעמא מאי איכא למימר, משום דכיון דמגופה חזיא ובגופה אשתכח תלינן דמגופה אתא, אם כן האי טעמא הוה להו למימר, ומאי קאמר דאי מעלמא אתא על חלוקה איצעי ליה לאשתכוחי, דהא חלוקה לא מעלה ולא מוריד, דכוליה טעמא לא איכא למימר אלא משום דכל על צורה טמא הואיל ומגופה חזיא ובגופה אשתכח. ועוד, איזה קצרה היא לומר לגמרא דאי מעלמא אתא לא איצעי ליה לאשתכוחי אלא על חלוקה לצד, וכי דם הניחו אינו יתנו לעולם על צורה אלא על חלוקה לצד, ומאי על חלוקה איצעי ליה לאשתכוחי דקאמר. ועוד דאם איתא, הכי הוה ליה למימר, על צורה טמא דאם איתא דמעלמא אתא לא איצעי ליה לאשתכוחי על צורה דהיינו עיקר דמלתא, ואי נמי לימא דאי מעלמא אתא לא איצעי ליה לאשתכוחי אלא על חלוקה. ועוד שזו גדול יותר מזה, לדבריו לעולם כל שנמצא בצורה אפילו יש לה צמה לתלות אינו תולה, ואילו מתניתין

דבפרק הרואה קתני הרואה כחם על צורה כנגד צית התורפה טמא וכולה מתניתין, ואחר כך שנו שם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות שחטה בהמה, דאלמא בכל מאי דתנן במתניתין טמאה תנא ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. ואמרינן נמי עלה בגמרא תניא להא דתנו רבנן עברה בשוק של טבחים ספק ניתו עליה ספק לא ניתו עליה תולה, ומדקתני ספק ניתו עליה, משמע דאפילו יתנו עליה ממש קאמר, דאי לא, לימא ספק ניתו על בגדיה. ורצ אחי דאמר עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים, היכי קאמר שאין חוששין, דהא חוששין לכתמים הנמצאים בגופה ואפילו נמצאו גם בצגדיה וצצורה. ומכל זה ניכר שאינו צקי צטיצ דינין אלו, ונראה היה לו שלא יהא לו עסק בזה. גם הנה כל נציא כל חוזה כתבו צהיפן דצירו. הרמב"ן ז"ל כן כתב בחצור ז"ל, אם היה לה לתלות בצורה כמו בחלוקה תולה וספקו טהור, כיצד שחטה בהמה וכו', נמצא הכתם על בגדיה ועל צורה כאחד תולה בכל דבר שיש לה לתלות, ע"כ. ואף הרמב"ם ז"ל כ"כ. וכ"כ הראב"ד ז"ל (שער הכתמים סי' ג'), המקומות שהיא תולה את כתמיהן אין להם פרט כי צבולין היא תולה חוץ מן השנים שאמרנו צעד שהם טמאין צמה שהם, ע"כ. סוף דבר לא היה אדם מעולם שפקפק בדבר זה.

ציונים והערות: 44 אפי' למעלה מן החגור ואפי' נזדקרה. גלע"ד דצ"ל אפי' למטה מן החגור וכן למעלה מן החגור אפי' נזדקרה (ח"י הגהות על הביי סי' קי"ז) 45 הרמב"ם ז"ל. פ"ט מאיסור"ב הל' כ"א (ובביי סי' קי"ז גרס פירש הרמב"ם, והוקשה לו דהוליל כתב הרמב"ם, ועי' גרס הרמב"ם, דבאמת ס"ל כן, עיי' בב"י) 46 אבל הר"ר ז"ל כתב. ל"מ בבעה"נ סברא זו אלא בנמצא על בשרה ובגדיה כא' למעלה מהחגור ונזדקרה (סי' ב' אות ה'), אבל בנמצא על בשרה לבד י"ל להראב"ד דטמאה אף בעברה בשוק של טבחים (שרית שאלת דוד יו"ד סי' ר"י ועי' עמח"ב)

יש לה לתלות תולה. ולא ירדתי לסוף דעתו, דהא בהדיא אמרינן ללישנא קמא דכל שנמצא על בשרה אע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתא אחלוקה איבעי ליה לאישתכוחי, ולישנא בתרא לא למיסתר דינא דלישנא קמא קאתי אלא לחדותי אוקמתא לברייתא, ואיתיה להא והא, [והא] שפיר טפי מלמימר דלאוקמתא בתרא אוקמתא קמיתא ליתיה כלל. ולפיכך נראה לי הדרך הראשון עיקר.

פסקא ה'

דין ראתה טיפין טיפין על בשרה

טוש"ע סי' ק"צ סעיף ו', ח', ט'

בעי ר' ירמיה (נח, א) כשיר מהו טיפין טיפין מהו מלמטה למעלה מהו לרוחב יריכה מהו תא שמע על ° בשרה ספק טמא ספק טהור

צינונים והערות: 47 וכ"ד הר"א ז"ל. שער הכתמים סי' ג' (הל' יט) 48 וכן דעת הר"א ז"ל. בעה"נ שם, ובהשגות (פיט מאסיריב הי"ד) 49 רבותינו הצרפתים ז"ל. עי' תוס' נח, א (ד"ה כשורה)

תורת הבית הקצר

פסקא ה'

נמצאו על בשרה למטה מכנגד בית התורף כתמים גדולים עשויין טיפין טיפין, וכן אם הכתם עגול כשיר או שהוא עשוי טיפין טיפין כשורה או כחצובא, או שאורך הכתם לרוחב יריכה, אעפ"י שמתוך צורת הכתמים האלו נראה שלא בא דם מן המקור טמאה, [שכל ספק בבשרה טמאה, וכל שכן בחלוקה בכענין זה שהיא טמאה], לפי שהחלוק עשוי להתהפך כאן וכאן, ומתוך כך נטף הדם פעם כאן ופעם כאן, והוא שיש כגריס ועוד במקום אחד.

(דין טיפין טיפין אם מצטרפין לשיעור גריס ועוד, עי' בקצר לפסקא ב')

מראה הבית

פסקא ה'

דאי מגופה לא היה לה למצאן כי האי גונא, ולקמן מיבעיא לן אם מצטרפין. ותדע לך, דהכא אכתי לא איירי בשיעורי כתמים כלל אלא באיזה מקום ובאיזה ענין נחוש לה, ועלה קא בעי ר' ירמיה טיפין טיפין וכשיר ומלמעלה למטה ולרחב יריכה מהו, אבל בשמעתא דלקמן איירי בשיעורין, והתם הוה ליה למיבעי אם מצטרפין, אלא כדאמרן, **וכן מצאתי למורי הרב ז"ל.** והקשה מורי הרב ז"ל דמ"מ מדקתני בבריתא טיפין טיפין אין מצטרפין, משמע ודאי דאיצטרופי הוא דלא מצטרפי הא אלו איכא בחדא מיניהו כגריס ועוד טמאה. **ותירץ דהתם על הבגד** ואפשר דנגע בהרבה מקומות כפי מה שמתנועע הבגד סביבה, ומשום הכי לא דקו לה להא דר' ירמיה מבריתא, דהוה מצי לדחויי דהתם בשנמצא בבגד דוקא ומהאי טעמא דאמרן.

(חידושי הרשב"א נדה נח, א)

הל' ד'. כתם ארוך מצטרף לכגריס, נמצא טיפין טיפין בבגדיה אין מצטרפות... **הל' ט'.** הכתם שנמצא על בשרה שהיה ארוך כרצועה או עגול או שהיה טיפין טיפין או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה בכל ענין שימצא הואיל והוא כנגד בית תורפה הרי זו טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה, שכל הדם הנמצא במקומות אלו מחמירין בו ואף על פי שהוא ספק. (הלכות נדה לרמב"ן פרק ד')

כשורה מהו טיפין טיפין מהו. פירוש כשורה טיפין עשויין כשורה, וטיפין טיפין שאינן מסודרין כשורה, דאי לא תימא הכי כשורה היינו רצועה. ורשב"ם ז"ל פירש כשורה שורות הרבה וכרצועה שורה אחת, וטיפין טיפין עשויין בין כשורה בין עשויין כשיר בין עשויין שלא בסדור. **ובספרים שלנו אין כתוב בהן כשורה,** אלא כשיר מהו לרוחב יריכה מהו טיפין טיפין מהו, ולפי גרסת אלו הספרים דעביד כרצועה היינו כשורה. **מאי לאו לאיתווי כי האי גונא.** נראה לי דמדקתני סתם ספק טמא ספק טהור טמא קא דייק, דאלמא כל שבבשרה טמא ואפילו כי האי גונא. ופרקינן **לא דילמא דעביד כרצועה.** והא דקאמר דעביד כרצועה ולא קאמר דעביד כטפה, משום דבהא ליכא שום חדוש, אבל בדעביד כרצועה איכא חדוש קצת. אבל בתוספות פ"י דמיייתורא דספק טמא ספק טהור קא דייק, דאלמא לאורויי חדוש קא אתי, דאי לא ליתני על בשרה ספיקו טמא. **הא דאיבעיא להו הכא טיפין טיפין מהו,** ולא דייקי לה מדתניא לקמן כתם ארוך מצטרף טיפין טיפין אין מצטרפין דאלמא טיפין טיפין טהורה, **איכא מאן דמפרש** דהכא בטיפין שעל בשרה והתם בטיפין שעל חלוקה, וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. **ולי נראה דהכא בטיפין גדולים שיש באחד מהם כגריס ועוד,** ולא קא מיבעיא לן אלא אם צורתן מוכחת עליהן שאינן מגופה

שהוא מלוכלך בצואה, ואמנקיותא קפדי מבלי לטנף מלבושיו, ובפרט אשה בעולת בעל. ובעובדא דהשלטי גבורים שם היה שכיח יציאת צפור דרור במקום הזה, כאשר נמצאו שם על המלבושים והכתונת השטוחים שמה, משא"כ בנידון דידן, על כן יפה הורה כ"ת.

ועל דבר שאלתו שאלת חכם, באשה שעברה יחף בשוק של טבחים ומצאה אחר כך כתם על בשר רגלה לבד, במקום שדם המקור יכול ליפול שם, אם יכולה לתלות הכתם, דהא בנמצא על בשרה לבד אין תולין. והביא כ"ת ראייה להקל מדברי התוס' (נדה נז, ב ד"ה על בשרה) שכתבו דטעמא דאינה תולה משום דאין דרך לגלות בשרה, וא"כ בנידון דידן דבאמת היה בשר רגלה מגולה, תולה עכ"ד. והנה עיניו שפיר חזו, אבל לא עיין בב"י שהביא דברי הרשב"א בתורת הבית הארוך שדחה דברי התוס', דהא אכתי אפשר שניתז מבין רגליה, וכתב טעם אחר וז"ל אלא נ"ל טעמא דהכא דכיון דמגופה חזיא ובגופה לחוד אישתכח רגלים לדבר וחזקה מגופה אתא ולא תלינן, ובכוליה פירקין היכא דמשתכח בגופיה חמיר טפי ע"ש.

ואף דבש"ס קאמר טעמא דאי אפשר דמעלמא אתא על חלוקה איבעי ליה לאישתכח. ומבואר דבהאי טעמא דכיון דבגופה אישתכח חזקה דמגופה אתא לבד לא סגי ליה. ועוד דמטעם זה לבד א"כ אף אי אישתכח נמי על חלוקה היה לו לומר דאין תולין, וע"ש בבדק הבית ובמשמרת הבית שם, אלא על כרחך צריך לומר דאף דהטעם הוא משום דמגופה חזיא ובגופה אישתכח, חזקה מגופה אתא, מ"מ לא סגי בטעם זה לבד לומר דאין תולין, אלא בצירוף רגלים לדבר כיון דאשתכח בגופה לבד ולא משתכח נמי בחלוקה. ומ"מ לפי דברי הרשב"א איפשטא ספיקא דבנידון דידן להחמיר^א, דבנידון

באתה האשה לפניו ביום המחרת ואמרה שנזכרה שביום שלפני מציאת הכתם ישבה בשוק על ספסל, ועכשיו הלכה ומצאה שם על הספסל צואת תרנגולים, וביחן כ"ת על הכתונת עם הצואה הנ"ל ולא היה מראה אודם וטימא אותה, וקם אחד שם וערער על הוראתו ואמר שטהורה היא. הנה אם הוא כדברי כ"ת, פשיטא שאין מקום לערער המערער כיון שאין כאן במה לתלות, דהא הכתם מהצואה אינו נוטה לאדמומית.

אמנם גם אם היה דומה ממש, ועיין בשלטי גבורים (פ"ב דשבועות) לענין יציאת צפור דרור, מ"מ יפה הורה כ"ת, דהא אינו ידוע אם בעת ישיבתה שם היה שם צואת תרנגולים במקום שישבה, והוי כספק אם עברה בשוק של טבחים דאינו תולה כדאיתא בברייתא (נדה נח, ב) ובכל הפוסקים והטעם דהמקור ודאי דיש בו דם והתליה הוא ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי להקל אף בדרבנן^ב, ואף שכל הטומאות כשעת מציאתן, מ"מ זהו דוקא לחומר תרומה וקדשים להחמיר ולא להקל כמו שכתבו התוס' (ריש נדה). ואף שבהא דמחט שנמצא חלודה או שבורה אמרינן אף להקל כל הטומאות כשעת מציאתן מטעם שכתבו התוס' (שם ד, א) משום דמוקמינן הטהרות על חזקתן, כבר כתבתי בתשובה דלענין תלויה בד"א לא אמרינן הכי.

ודוקא לענין תלויה במכה שבגופה כתב הרשב"א דטעמא משום דאשה בחזקת טהורה עומדת, אבל לא אמרינן כן בשאר תלויות שחוץ לגופה, תדע דהא מפורש במתני' ובכל הפוסקים דטעמא דתולין משום דכתמים דרבנן, ולא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, ותיפוק ליה דאשה בחזקת טהורה עומדת. אלא ודאי כמו שכתבתי בשגם שהוא נוטה יותר לאיסור מלהיתר, שדרכן של בני אדם להתבונן מלישב במקום

השלמות

מידי ודאי, וכו' ע"ש עוד בזה.

ג) ראה בספר פתחא זוטא (סי' ק"צ ס"ק כ"ג) שהביא מהגר"ש קלוגר זצ"ל באופן כה"ג שמסקנתו להקל ע"ש, וראה עוד בדברי רבינו זצ"ל בזה בפלתי (סי' ק"צ ס"ק כ"ה) ובספר בדי השלחן (סי' ק"צ סעיף יא), ובספר מקוה ישראל עובד (סי' ס' אות ב') ע"ש היטב.

ב) בספר פתחא זוטא (מהדו"ת סי' ק"צ ס"ק י"ג) מביא דברי רבינו זצ"ל כאן וכתב:

ולפענ"ד צ"ע לכאורה, דאם נאמר דלכן בספק עברה טמאה משום דאין ספק מוציא מידי ודאי, א"כ מה טעם בעברה ודאי בשש"ט וספק ניתז ספק לא ניתז דטהורה, נימא ג"כ דהמקור ודאי יש בו דם והתלי' ספק שמא ניתז שמא לא ניתז אין ספק מוציא

ביציאת דם מהמורידין, וזה חצי שנה שלא ראתה דם מהמורידין וקודם שמצאה הכתם עשתה צרכיה בהטלת רעי והרגישה כאב בבית הרעי. ושאל כ"ת חוות דעות אם יכולה לתלות הדם ממקום המורידין, לדעתי ברור שיכולה לתלות, כי כתמים תולה אף במכה שאין ידוע אם מוציאה דם, כמבואר בהגהת רמ"א (סי' קפז), ובספר סדרי טהרה (שם סקי"ח) כתב בשם תשובת רמ"א דבכתמים תולה אף במכה שבחלל הגוף, אף אם אין ידוע אם מכתה מוציאה דם.

ועיין בט"ז בהתשובה (שבסוף סי' קצא) שהקיל לתלות בכאב אף בשעה שאינה מרגשת הכאב, ואף שהחכם צבי חלק על הט"ז (סי' עג) מתרי טעמי, חדא דכאב אינו כמכה, ועדו דכיון דעתה אינה מרגשת הכאב וכי אין המכה עשויה להתרפאות לעולם ע"ש, בנידון דידן לא שייך לומר כן, דמורידין הוא מכה גמורה, ועדיף מחולי הארין ווינדא, וגם אינה עשויה להתרפאות לעולם כידוע. ועוד דהא בשעת עשיית צריכה הרגישה כאב במקום בית הרעי, ובתשובת נודע ביהודה (מה"ת סי' קפ) כתב דאף דכאב אינו כמכה, מ"מ לענין כתמים כאב כמכה.

ועוד דודאי חולי מורידין הוי כמכה שידוע שמוציאה דם, ואף שידוע שאינה מוציאה דם רק לפרקים, מ"מ כיון שעל פי הרוב בעת הכאב מוציאה דם הוי כידוע שעכשיו מוציאה דם, ועיין בט"ז (סי' קפז סוף ס"ק יוד), ועיין בתשובת הגאון רע"א (סי' סא, וסי' עח) דדין חולי מורידין למכה שידוע שמוציאה דם, ובפרט שכיון שעל פי הרוב מוצאין דם בשעת כאב בפי הטבעת אותן שיש להם חולי הנ"ל, וא"כ כשכואב לה בפי הטבעת הוי כידוע שמוציאה אז דם על פי דעת הט"ז הנ"ל. וע"ש בתשובת הגאון רע"א (סי' נו) שהקיל יותר אף באשה שאין לה וסת לראיית נדתה, ויש לה חולי מורידין ויש לה וסת ליציאת דם מחולי מורידין, ומצאה כתם שלא בשעת וסת מיציאת דם מחולי מורידין, אעפ"כ תולה כתמה בדם מורידין ע"ש, וכל שכן בנידון דידן, על כן לענ"ד דבנידון דידן יש לטהרה, ויצאו דברינו בטהרה, ומחמת חולשת כחי לא יכולתי להאריך יותר, ושלוש כנפש הדורש שלומו.

שלמה במוהר"י זלה"ה

דין נמי איכא רגלים לדבר מדלא אישתכח נמי בחלוקה למעלה ממקום זה לסייע לחזקה, דכיון דמגופה חזיא ובגופה אישתכח.

והכי נמי משמע מדברי הרשב"א והובא בטור, דאם נתעסקה ממש בידים בכתמים ונמצא על ידיה תולה ע"ש. ומבואר דטעמא משום דנתעסקה ממש בידים ובודאי נתלכלכו, ותיפוק ליה דהא ידיה מגולין ולא שייך טעם התוס', אלא ודאי לא מהני. והאמנם שלדברי הפרישה שכתב דהפירוש הוא דבנתעסקה בידים בכתמים ונמצא על ידיה אז תולין אף הכתם שנמצא על גופה בשאר מקומות, לפי זה אין ראיה. אבל הט"ז דנראה דלא סבירא ליה הכי וכן משמע מדברי הר"ן (בחידושו שם), ועיין בספר סדרי טהרה (ס"ק כח). ממילא יש ראיה להחמיר, ואף שמשלשון הב"י (בד"ה ומ"ש בד"א כשאין לה לתלות) שכתב דטעמא דבמכה שבגופה תולה אף כתם הנמצא על בשרה לבד, משום דאין הוכחה לטמא מדלא אישתכח על חלוקה, וא"כ בנידון דידן נמי איכא למימר הכי. על כרחך צריך לומר דרגלים לדבר הוא דקרי ליה הכי, דבמכה שבגופה ליכא נמי רגלים לדבר מדלא נמצא נמי על חלוקה.

ועל כרחק צריך לומר כן דהרי הב"י הביא לפני זה דברי הרשב"א שדחה טעם התוס', דהא גם בעברה בשוק של טבחים נמי אפשר שניתז מבין רגליה, אלא ודאי כמו שכתבתי. ובאמת לפי מה שכתב הרשב"א כנ"ל, בלאו הכי י"ל דמשום הכי עדיף לתלות במכה שבגופה דכיון דהמכה נמי בגופה א"כ איכא למימר כיון דמגופה חזיא ובגופה אישתכח חזקה דמגופה אתא, כיון דהמכה נמי בגופה הוא. ומלשון הרמב"ם שהביא הב"י שם משמע דטעמא דעדיף מכה שבגופה, משום דיש לתלות בזה בבשרה יותר מבחלוקה, וא"כ בנידון דידן דלא שייך לומר כן אף דליכא הוכחה לטמא אינו תולה. ויותר מזה נלע"ד דאף לפי דעת התוס' מ"מ כיון דאין דרך אשה לגלות בשרה משום הכי אמרו חז"ל דכתם שעל בשרה אינה תולה, שוב לא חילקו חז"ל בשביל מיעוטא דמיעוטא כמו בנידון דידן. ולא פלוג רבנן, ובכל ענין כשנמצא על בשרה לבד אינה תולה, כנלע"ד.

ונידון שאלתו, אשה שמצאה כתם אמנם יש לאשה זו חולי מורידין (טחורים), רק שאינה תדירה

000000

000000

000000

000000

000000

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף נח עמוד א

נמצא על קשרי אצבעותיה. דוקא שבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך, אבל בלא בדיקה ודאי לא חיישין שמא נגעה ידה שלא בכוונה בבית התורפה דעשויה היא ליזהר שלא תלכלך ידיה, וגם אין לחוש דנגעה בשוקיה ובפרסותיה דהיינו אחזוקי טומאה ממקום למקום, ולמאי דקס"ד למיפשט מינה דמחזקין טומאה ממקום למקום אפשר דה"ה שלא מחמת בדיקה דשמא קשרי אצבעותיה נגעו בשוקיה מבפנים, מורי הרב ז"ל.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ט

הלכה ח

לא בכל מקום שנמצא הדם על בשרה תטמא משום כתם עד שימצא כנגד בית התורפה, כיצד נמצא על עקיבה טמאה שמא נגע בבית תורפה בעת ישיבתה, וכן אם נמצא על שוקה או על פרסותיה מבפנים והם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבוק רגל לרגל ושוק לשוק הרי זו טמאה, נמצא על ראש גודל רגלה טמאה שמא נטף מן החדר על רגלה בעת שהלכה, וכן כ"מ שאפשר שינתז עליו דם נדתה כשתהלך ונמצא שם דם טמאה, וכן אם נמצא הדם על ידיה אפילו על קשרי אצבעות ידיה טמאה שהידים עסקניות הן, אבל אם נמצא הדם על שוקה ועל פרסותיה מבחוץ או מן הצדדין ואין צריך לומר אם נמצא מן הירכים ולמעלה הרי זו טהורה שאין זה אלא דם שניתז עליה ממקום אחר.

מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק ט

וכן אם נמצא הדם וכו' שם תניא נמצא [לה] על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידיים עסקניות הם ואמרו שם מ"ט לאו משום דאמרינן בדקה בחדא ידא ונגעה באידך ידא והעלו לא שאני ידה דכולה עבידא דנגעה ע"כ. וכתב הרשב"א ז"ל יש מרבתי שהורו שאין דברים הללו אמורין אלא בזמן שבדקה עצמה ולא נטלה ידיה לאחר בדיקה אבל מן הסתם אינה חוששת לו לפי שאינה ראויה ליגע שם שלא במתכוין כדי שלא ילכלך ידיה שם עכ"ל. והרמב"ן ז"ל ורבינו כתבו הברייטא כפשטה ולא חלקו ואני אומר שכן בדין שאפילו תאמר שאין היד נוגעת בלא כוונה באותו מקום נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר שבשעת נגיעתה באותן מקומות נתז הדם מן המקור על ידיה דאי לא תימא הכי לא הוה שתקה ברייתא מלפרושי וכן עיקר להחמיר:

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף נ"ז עמוד ב'

ומ"מ פי' בגמ' שאם נמצא בידה אפילו על קשרי אצבעותיה שהיה לדון שאין קשרי אצבעותיה מגיעות להדיא לכנגד בית תורפה טמאה מפני שהידים עסקניות הן ונוגעות כלן במקום התורף וקצת חכמי אחרונים כתבו בזו דוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנזהרת היא בכך שלא ללכלך ידיה ואין נראה לי כן שמאחר שמטעם עסקיהן של ידיים אנו נוגעים בה עסקניות הן במגע שלא בכוונה.

ערוך השולחן יורה דעה סימן ק"צ סעיף מ"ט

עוד אמרין בגמ' שם דכשנמצא הכתם על קשרי אצבעותיה כלומר על גב היד [רש"י] טמאה ולא משום דאמרין שבדקה עצמה בידה השנית ונגעה בגב ידה זו דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום אלא משום שידיים עסקניות הן ואמרין שהכניסה את גב ידה לאותו מקום והוציאה הדם ויש מי שאומר דדווקא כשידעה שבדקה א"ע דאז חיישין שמא הכניסה ידיה בעומק עד שהדם הוא על הגב אבל בסתם לא חיישין [רשב"א בשם רב] אבל מהרמב"ם והטור וכל הפוסקים מבואר להדיא דגם בסתם חיישין מפני שידיים עסקניות הן ובדקה ולא אדעתה [ש"ך סקי"ח]:

חכמת אדם שער בית הנשים כלל קיג

יב וכן אם נמצא על ידה אפילו על קשרי אצבעותיה מבחוץ אפילו לא בדקה את עצמה מקודם מפני שהידיים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום. ומכל מקום אם אמרה ברי לי שלא נגעתי באותן המקומות שאפשר ליפול שם דם מן המקור נאמנת ולא אמרין דהוי מילתא דלא רמיא עלה וטהורה (סדרי טהרה ס"ק כ"ו) ומכל מקום יש להקל דאף על גב דבשאר הגוף אפילו אין כגריס במקום אחד אלא על ידי צירוף טמאה כדלעיל סימן ז' מכל מקום בידיים יש להקל דבעינן כגריס במקום אחד (סדרי טהרה ס"ק כ"ו) ועוד נראה לי דאם מצאה על גב ידה למעלה מן קשרי האצבעות במקום שיש עוד צד להקל יש לצרף ולומר דדוקא עד קשרי אצבעות טמא אבל שאר גב היד כיון דאפילו על ידי שחייה הרבה אי אפשר לה ליגע באותו מקום אינה מטמא כלל בכתמים ומכל שכן כשלא בדקה סמוך לזה או אפילו בדקה אלא שנטלה ידיה דיש לסמוך על הפוסקים דסבירא להו דדוקא כשבדקה ולא נטלה ידיה אזי חיישין בידיים אבל בסתם ידיים לא גזרינן כלל (סעיף י"ב ועיין כל זה בסדרי טהרה) ופשיטא במקום שאי אפשר ליגע באותו יד באותו מקום אם לא שתגביה בגדה ולפנים כגון שהבגד סתום לגמרי באותו צד והיא אומרת שבודאי לא הגביה בגדיה נראה לי דיש להקל. ועיין עוד לקמן סוף סימן ט"ו ח:

בינת אדם שער בית הנשים סימן ח (יד)

(יד) שאלה אשה שמצאה דם על גב ידה מה דינה:

תשובה הנה הרשב"א כתב בשם רבו דהא דאמרינן נמצא על קשרי אצבעותיה טמא מיירי **דוקא כשבדקה** עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך (דאז אף על פי שאין קשרי אצבעותיה מגיעין להדיא כנגד בית תורפה שמא שחתה ונגעה שהידים עסקניות ונוגעות כולן במקום התורף עד כאן לשון רשב"א שם) אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורף שנזהרה בכך שלא ללכלך ידיה עד כאן לשונו. וכן כתב רבינו ירוחם בשמו פירוש לפירושו דאף על גב שבדקה בעד וראתה שהעד טהור מכל מקום חיישין שמא היה טיפת דם באחד מן החורין ונדבק בידה אבל המגיד משנה כתב שהרמב"ם ורמב"ן כתבו הברייטא כפשוטה ולא חילקו ולכן כתב דאפילו תאמר שאין היד נוגעת בלא כוונה באותו מקום מכל מקום נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה באותו מקום ניתז הדם מן המקור על ידיה וכו' עד כאן לשונו.

והנה מה שכתב ממה שלא חילק הרמב"ם ידוע דאין זה דרכו של הרמב"ם אלא שהוא כותב לשון הגמרא, ומרמב"ן גם כן אינו ראייה שהרי הרשב"א העיד בשם רבו להיפך והוא הרמב"ן (ומיהו אינו מוכרח דיש לומר דהיינו רבינו יונה שהיה גם כן רבו), והנה לשון הגמרא בדף נ"ח דאמר לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידה ונגעה באיך משמע כרשב"א דלא חיישין שמא נגעה באותו מקום בלא מתכוין דאם כן הוי ליה למימר דילמא נגעה בחדא ידה אלא ודאי משמע דלא חיישין לזה, והנה לפי זה מוכח גם כן דלא כמגיד משנה דלשיטתו קשה היאך הוכיח המקשן דמחזיקין ממקום למקום דילמא לעולם לזה לא חיישין משום דלא מחזיקין אלא היינו טעמא דעל קשרי אצבעותיה טמאה משום

דחיישין שנגעה בידה במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתו ניתז עליו דם מן המקור, וזה לא הוי ממקום למקום כמו שכתב הבית יוסף לשיטת המגיד משנה, וכן הקשה בסדרי טהרה ותירוצו דחוק כמו שכתב בעצמו, אלא ודאי דזה לא חיישין כלל דהיאך יזדמן שבאותו רגע שנטף דם ממקורה נגעה באחד המקומות לא קודם זה ולא לאחריו דאם לא נטף ממקור עצמו הוי ממקום למקום, אלא דסלקא דעתיה דמקשה דבודאי לא חיישין שתגע בלא כוונה אלא דחיישין דבדקה בחדא ידה כדרך שהנשים בודקות בראש האצבע ושכחה שבדקה כמו שכתבו התוספות, ואף על גב דזה לא מסתבר דתבדוק ותשכח כמו שכתבו תוספות מכל מקום סבירא ליה להמקשן דעל כרחק צריך לומר הכי, ומשני שאני ידה דכולה עבידא דנגעה, ורצה לומר דאין צריך לומר דשכחה שבדקה אלא דזכורה שבדקה וגם בדקה העד ומצאה טהורה ולא עלה על דעתה לבדוק על קשרי אצבעותיה, אלא כיון דידיהם עסקניות כיון שבדקה נוגעת בכל היד ולאו אדעתא:

ולכאורה יש לדייק מן הש"ס דלא כמגיד משנה דלשיטתו קשה קושית תוספות ד"ה ומי מחזיקין דליפרוך ממתניתין דשלא כנגד התורפה טהורה ניחוש דילמא נגעה בידה במקומות מן הגוף ואחר כך נגעה למעלה מן תורפה ועל זה לא שייך תירוצ' התוספות דאילו בדקה היתה זכורה שהרי החשש שנגעה שלא על ידי בדיקה אלא על כרחק דגם לזה לא חיישין שתכוין הרגע שנוטף ממקורה שתכניס אז ידה, ואמנם יש לדחות דהתוספות הקשו שם דמאי פריך הש"ס ומי מחזיקין דשמא דוקא לקולא לא מחזיקין אבל לחומרא מחזיקין ותירץ הר"ן בחידושיו דפריך מכאן כל שכן דכיון דלא מחזיקין לקולא כל שכן דלא מחזיקין לחומרא דכתמים

דרבנן ולפי זה לא קשה קושית התוספות דליקשו ממתניתין דהגמרא רוצה להקשות מכח כל שכן:

ואמנם מוכח דדעת התוספות כרשב"א דלא חיישינן שמא נגעה במקום שנטף דם המקור דהתוספות ד"ה ומי מחזיקין הקשו וזה לשונם: תימה דליפרוך ממתניתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמרין בדקה בהאי ידה ונגעה למעלה מן התורף שמע מינה דלא מחזיקין וכו' ותירצו דאי איתא דבדקה ומצאה טמאה היתה זכורה וכו' עד כאן לשונם. וקשה דהא יש לומר דילמא נגעה בשאר מקום שבגוף שנפל דם המקור לשם ונגעה למעלה מתורף אי איתא דמחזיקין ממקום למקום אלא על כרחך דזה לא חיישינן כלל:

והנה הסדרי טהרה כתב להוכיח דאדרבה תוספות סבירא להו כדעת המגיד משנה ממה שכתבו תוספות עוד אך כוונתו נעלמה ממני ולכן אפרש דברי תוספות וממילא דברין נדחים דזה לשון התוספות שם לפי מה שתירצו דאין לומר דבדקה בחדא ידה דאם כן היתה זכורה ואם כן מאי פריך הש"ס וכתבו התוספות דקושית הש"ס היא מכל שכן ומה הכא צריך לומר דבדקה בחדא ידה ושכחה ואם כן כל שכן דיש לומר דבידה נטלה דם ממכה שבכתפה והביאה נגד התורף וכתבו התוספות וזה לשונם וממתניתין נמי הוי מצי למפרך עד כאן לשונם. רצה לומר דלפי סלקא דעתך דאמרין בדקה בחדא ידה אם כן היה יכול להקשות מבריייתא זו דעל קשרי ידים דטמאה משום דמחזיקין ממקום למקום ואם כן קשה למה במתניתין שלא כנגד התורף טהור נמי נימא בדקה בחדא ידה כן הוא כוונת תוספות לעניות דעתי בבירור ולפי מאי דמשני שאני ידה וכדפירשנו דרצה לומר דודאי לא חיישינן לשכחה אלא דבדקה וזכורה היא שבדקה אלא כיון דעבידא דנגעה אבל ממקום למקום לא חיישינן ואם כן ממילא לא קשה ממתניתין דהוי ממקום למקום כיון שלא נמצא על ידה ולא ידעתי כוונת הסדרי טהרה ופירושו בתוספות:

ולפי זה כיון שהרשב"א כתב כן בפירוש ולא נמצא מי שיחלוק עליו בפירוש אלא המגיד משנה וכבר הוכחנו דגם תוספות סבירא להו כרשב"א היה לנו להקל אם לא שידעה שבדקה את עצמה ולא נטלה ידיה, ומכל מקום כיון שהשולחן ערוך סותם משמע דלא סבירא ליה לחלק ואם כן על כל פנים אין לטמאה אלא אם כן יש כגריס במקום אחד וכדעת השולחן ערוך דסתם כדעה זו, ועוד נראה לי דלכולי עלמא בנשים שלנו שבגדיהם עשויים שאי אפשר לה להכניס שתי ידים ליגע בבשרה כי הבגד הוא סובב אותה מכל צדדים רק שבצד אחד פתוח קצת שתוכל להכניס ידה ליגע בבשרה אבל ביד שכנגדה אי אפשר לה ליגע בפנים בשום אופן אם נמצא שהבגד שם סתום אין לחוש כלל אם לא בלילה:

ואם נמצא על גב ידה למעלה מקשרי אצבעותיה
רש"י כתב ד"ה על קשרי היינו גב היד ואם כן סלקא דעתיה דמקשה דהא דאיתא בבריייתא על קשרי אצבעותיה הוא לאו דוקא ואם כן יש לומר דגם המתירץ סבירא ליה וכו' וכן כתב בסדרי טהרה ואמנם יש לומר כפי מה שכתבנו לעיל בפירוש בגמרא ואם כן המקשן דסבירא ליה דבדקה בחדא ידה ונגעה באיך לדידיה ודאי אין חילוק בין קשרי אצבעותיה ובין על גב ידה דסבירא ליה דהא דקתני בבריייתא קשרי אצבעותיה הוא לאו דוקא והמתירץ השיב דבריייתא קתני דוקא קשרי אצבעותיה דעד שם שייך לומר עבידא דנגעה אבל על גב ידה דודאי אין הרגילות ליגע שם ואפילו אם תבדוק את עצמה בשחיה מרובה לא תגע שם בגב היד לא חיישינן כן נראה לעניות דעתי:

ומיהו משמע דרך על גב קשרי האצבעות טמאה אבל על גב פיסת היד טהורה דא"א להדם לבא שם רק ממקום אחר ואין מחזיקין טומאה ממקום למקום ועוד יש מי שאומר שאם אומרת ברי לי שלא נגעתי בהמקור נאמנת ולא אמרין שמא נגעה ושכחה ורק מן הסתם חיישינן דילמא בדקה ולא אדעתה אבל לא כשאומרת ברי [ס"ט סק"ו] ורק מה שמסתפק לעניין פיסת היד נלע"ד ברור כמ"ש וכ"כ החכ"א ופשטא דהש"ס משמע כן ע"ש ודו"ק]:

סדרי טהרה סימן קצ ס"ק כו

אפילו על קשרי אצבעותיה. ר"ל, דהיינו גב היד, דאע"ג דבשעת בדיקה לא עבדא דנגעה בגב ידה, מכל מקום שאני ידה ככולה עבידא דנגעה, דשמה שחתה ונגעה, שהידים עסקניות הן, כן הוא בגמרא [נדה נח, א]. ומשמע מדנקט על קשרי אצבעותיה דוקא משמע אבל על גב פס ידה טהורה, דאפילו שחתה לא נגעה..... ולכאורה י"ל למה שכתב המגיד משנה דחיישין שמא נגעה במקומות שאפשר לדם המקור ליפול עליה, לפי זה יש לחוש אפילו בנמצא על גבי פס ידה, והא דקאמר על קשרי אצבעותיה, לאו דוקא, ולא אתיא אלא לאורויי דאפילו על גב היד טמאה, וכמו שפירש רש"י שם [ד"ה על קשרי]. וכן נראה מחדושי הר"ן [שם ד"ה שאני] דאינו ממעט אלא בנמצא על הזרוע, עיין שם. אך מסתימות שאר הפוסקים נראה דדוקא בנמצא על גבי קשרי אצבעותיה הוא דמטמאין, אבל לא בנמצא על גבי פס ידה, וכמו שכתבתי לעיל [ריש הס"ק]. אך לכאורה משמע מן הש"ס כדברי הר"ן, דהא למאי דסבירא ליה להמקשה דמשום הכי על גבי קשרי אצבעות טמאה משום דלמא בדקה בחדא ידה ונגעה באידך, א"כ אמאי אריא על גבי קשרי אצבעות אפילו על גבי פס יד נמי, על כרחך דסבירא ליה דלאו דוקא אלא הוא הדין פס ידה, ולא נקט קשרי אצבעות אלא לאורויי דאפילו על גבי היד טמאה, א"כ מנא לן דהמתרץ לא סבירא ליה הכי, וצ"ע, וכן נראה לפירוש המגיד משנה:

פרדס

שפתי חכם

יו"ד סימן ק"י

רמזנים

ודבריו תמוהים מאוד, דמה ראה הלא מדברי המקשן, והרי לדברי המקשן גם בנמצא צרוע יש לטמאה. וגדולה מזו, דאפילו למעלה מציח החורפה טמאה, וכמו"ש הסדרי טהרה בעצמו שם בשם התוס' דע"כ הו' מצי למפרך נמי ממתיחין עי"ש. ומשום דלדעת המקשן מחזיקין טומאה ממקום למקום, וידים עסקניות הן וממשמשות בכל הגוף, וכמו"ש הסדרי טהרה בעצמו בס"ק כ"ח, והבאתיו בט"ו ס"ק י"ד עי"ש. אמנם לדעת התרנן ללא מחזיקין טומאה ממקום למקום, שפיר י"ל דגם על פס ידה טהורה.

גם מ"ש דלעצמו של הרב המגיד יש לטמא גם על פס ידה, ג"כ תמוה, דממה נפשך, אם נאמר דכוונת הרב המגיד דבעת שידה ממשמשות בשוקיה או בצרעותיה, נפל מן המקור על ידה, א"כ גם בקנה הצרוע יש לחוש לפי הטעם הנ"ל, וכמובאר לכל מעיין. ואם נאמר דכוונת הרב המגיד הוא שבעת שנוגעת בידה במקומות הנ"ל, נפל מן המקור על המקומות הנ"ל, וממילא נפל על ידה ג"כ בנגעם במקומות הנ"ל, הרי זה ידוע דאין דרך ליגע רק בהאצבעות. ומה שגזרו על טומאת ידים, הוא מטעם ידיים עסקניות הן, כמו"ש בשם י"ד א', ועכ"ל אמרו בחולין ק"ו א' לחרומה עד הפרק, ופירשו רוב המפרשים שהוא כל האצבעות עד גב היד, ועי' רש"י שם שכתב לענין חולין, דבמאכל אינו נוגע רק בראשי אצבעותיו עי"ש.

ועי' סדרי טהרה שחקר, אם דווקא אמרו על קשרי אלצעותיה והם
גב האלצעות, אבל גב היד אינו בכלל הזה, ואם נמצא על גב
ידיה הרי היא טהורה. או דלמא דלא בא למעט רק אם נמצא על קנה
הזרוע, אבל גב פס ידיה ג"כ אפשר שיתרמי שיגע באותו מקום. וכתב
דמלשון הר"ן במידושו שכתב דווקא ידה אבל זרועה לא, והיינו דנקיט
על קשרי אלצעותיה, עכ"ל, משמע שלא מיעט רק זרוע ולא פס ידיה,
אולם מלשון כל הפוסקים שלא כתבו רק קשרי אלצעותיה, משמע דגם
פס ידה אינו בכלל הזה.

ועי"ש שרואה להוכיח מהש"ס כמשמעות דברי הר"ן הנ"ל, דהא לדעת המקשן דס"ל הטעם, דאמרינן בדקדקה בחד ידה ונגעה באיך ידה, ודאי דלטעם זה גם על פס ידה שיין טעם הנ"ל, ובע"כ ז"ל דלאו דווקא נקיט קשרי אצבעותיה, וא"כ מנ"ל לומר דהמתרץ חולק עליו בזה, ושפיר י"ל דבעיקר הדין גם המתרץ ס"ל כן, ומ"ש דידה כולה עבדא דנגעה, כוונתו גם על פס ידה. גם לפי טעמו של הרב המגיד, דשמא נגעה בידה במקומות שאפשר לדם המקור ליפול שם וכנ"ל, כמו כן יש לחוש גם בנמצא על פס ידה, וע"כ הניח דין זה כז"ע עי"ש.

רא"ש מסכת נדה פרק ח

מבפנים טמאה עד היכן. אמרי דבי ר' ינאי עד מקום חבק. וחבק עצמו כלפנים, פירש"י חבק מקום מתחת הגידין שחובקין הירך והשוק וכנגד אותו מקום למטה עד פרסות רגלים ^(ו)^[ב] (ולמעלה עד אותו מקום קרוי מבפנים) מקום חבק היינו רוחב הגידין. ולא איתפרש לן השתא מבפנים עד היכן למעלה ^(ז) כל אורך הירך (והשוק) ובערוך פי' כשנועלין השוק באנפליאות שיש בהן לולאות מקום חבק הלולאות קרי ליה חבק. ולהך פירושא לא איתפרש לן למטה ואפשר דלהנך תרי פירושי ^(ח) משערין כנגדן מעבר ^(ט). עוד פי' בערוך כשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק על שם שמחבקין זה את זה:

ערוך לנר מסכת נדה דף נח עמוד א

בד"ה מקום חבק. ועוד פי' פירוש אחר. מלבד זה עוד הביא הערוך פי' אחר שלא הזכירו התוס' וז"ל הערוך ערך חבק עד מקום חבק פי' כשמצאת דם על שוקה ועל פרסותי' באותן הצדדים שמדבקים זה עם זה הם מבפנים וכשנועלין האנפליא יש לה לולאות ומחברין אותן לולאות באמצע השוק פעמים מבפנים ופעמים מאחור וזהו מקום חבק, פ"א עד מקום חבק עד מקום שמחבק ירכה על שוקה כשכופפת ירכה ואותו מקום חבק עצמו הוי כלפנים כנגד התורפה ואם נמצא דם במקום חבק טמא אם נמצא דם על שוקה וירכה מבפנים עכ"ל, וצריך טעם למה לא הזכירו התוס' גם פי' הראשון של הערוך דמקום חבק הוא אותן הצדדים שמדבקים זע"ז וגם הרא"ש לא הזכיר פי' זה, אמנם גם על הערוך יש להקשות שכתב וכשנועלין האנפליא וכו' למה לא כתב פירוש אחר כשנועלין האנפליא וכו' כיון שפי' זה נוטה מפי' הראשון, וגם הלשון שמסיים הערוך ואם נמצא דם במקום חבק טמא אם נמצא דם וכו' קשה דמהו שוב אם נמצא הרי זה בעצמו מש"כ ואם נמצא דם במקום חבק, ונלענ"ד שמה שכתב הערוך באותן הצדדים שמדבקים זה עם זה אין זה הפירוש של מקום חבק אלא הפי' של מבפנים, וזה ידוע מכח סברא שזה נקרא בפנים ולא הי' להגמרא ספק בזה רק ששואל מבפנים עד היכא פי' עד היכא באורך השוק טמאה

אם מצאה בפנים ומשיב עד מקום חבק ומהו מקום חבק לזה כ' הערוך בתחלה הפי' שהוא המקום שמחברין הלולאות ועוד כתב פי' אחר שהוא עד מקום שחובק הירך את השוק כשכופפת ירכה ובמקום החבק עצמה באורך השוק טמאה אם נמצא בפנים דהיינו במקום שמדבקים הצדדים זה עם זה דלב' הפירושים מבפנים פירושו במקום שמדבקים הצדדים ובזה מדויק לשון הערוך ולענ"ד פירוש זה מחוור מאוד דלכל הפירושים יש פירכא לבד מהאי דעל פי' רש"י הקשה הרא"ש דלא פירש לן למעלה עד היכן ולפי' הערוך הקשה דלא מפרש למטה עד היכן ולכל הפירושים קשה דהוא מקשה מבפנים עד היכן ומביא שיעורים עד היכן למעלה ולמטה ואיך יקרא זה מבפנים אבל לפי מה שפירשו הערוך א"ש דלא רצה לפרש כלל מה נקרא בפנים דזה פשיטא לו שהוא מקום שמדבקים הצדדים ולא מקשה רק מבפנים עד היכא היינו עד היכן למטה ומתרץ עד מקום חבק והנה הרמב"ם ואחריו הטור כתבו מבפנים והן המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבוק רגל ברגל ושוק בשוק וכתב הב"י על הטור לפי שדברי הרמב"ם מיושבים יפה כ' הטור פירושו ולא פנה אל פי' רש"י ופירושי הערוך ובמכ"ב הרמה לא ראה הב"י שפי' זה של הרמב"ם ג"כ כתוב בערוך:

הלכה ח

לא בכל מקום שנמצא הדם על בשרה תטמא משום כתם עד שימצא כנגד בית התורפה, כיצד נמצא על עקיבה טמאה שמא נגע בבית תורפה בעת ישיבתה, וכן אם נמצא על שוקה או על פרסותיה מבפנים והם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבוק רגל לרגל ושוק לשוק הרי זו טמאה,

בית יוסף יורה דעה סימן קצ

ודברי הרמב"ם (איסו"ב פ"ט ה"ח) מיושבים יפה שכתב דמבפנים הם המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדבק רגל לרגל ושוק לשוק ולפי שדבריו מיושבים יפה לכן כתב רבינו פירושם ולא פנה אל פירוש רש"י ופירוש הערוך אלא שעדיין צריך לפרש מהו מקום חבק ומהו חבק עצמו ונראה דמקום חבק קרי למקום המדובק ממש וחבק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חבק מצד זה ומצד זה שהוא נראה מבפנים ומבחוץ וקאמר דהוי כלפנים ומכל מקום יש לתמוה למה לא הזכירו הרמב"ם ורבינו דחבק עצמו כלפנים:

ערוך השולחן יורה דעה סימן קצ סעיף מח

ונלע"ד הרמב"ם והטור היה להם פי' אחר בגמ' בשנדקדק דבמשנה תנן על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה ושאלו בגמ' מבפנים עד היכא והשיבו עד מקום חבק ואח"כ שאלו על חבק עצמו ומסיק דגם חבק הוי כלפנים ויש לתמוה מה זו שאלה מבפנים עד היכא הרי שנינו גם על פרסותיה דהוא עד לארץ ואם שאלו על הרוחב מהשוק גם כן פשיטא מה שבפנים במקום שמחוברים אלא וודאי דשאלה אחרת היא לגמרי והוא דידוע שבאדם בין זכר בין נקבה כל הגוף מחובר יחד ומראש הירך מתחיל להפרד לחצאין ומקום הערוה בולט למטה מראש הירך וזהו ששאלו מבפנים עד היכא כלומר בגובה דהא הדם מבית ערותה נוטף למטה ולא למעלה וא"כ במקום הפירוד שהוא גבוה מבית הערוה אפשר לטהר שם כמו אם היה נמצא על כריסה ולבה ולזה אמרו עד מקום חבק כלומר עד סוף הירך מלמעלה דשם הוא מקום שהגוף חובק שני חצאי הגוף לאחד ואף שהוא מעט למעלה ממקום הערוה מ"מ מפני קירוב המקום יכול להיות שהדם נתגלגל לשם ואח"כ שאלו על מקום חבק עצמו כלומר ממש בסוף הגמור שהוא התחלת המקום שנעשה הגוף כאחת ומסיק דגם זה כלפנים דעכ"ז לא רחוק הוא מבית הערוה וזהו הכל שאלה על המשנה שאמרה על שוקה ולא על כל שוקה ולכן הרמב"ם והטור שכתבו על כל אורך שוקה ממילא דהוא מלמעלה לגמרי והיינו ממקום שניכר שמשם מתחיל הגוף להתפרד וזהו גם מקום חבק עצמו שהרי בשם ניכר הפירוד ובהו שהוסיפו לאמר על כל אחיך נכלל הכל [כנ"ל ברור בס"ד]:

ובתם הנמצא על בגד צבוע פליגי בה וכו'. שם (סוף דף ס"א) וטעם דמאן דמטהר פירש רש"י לפי שאין הכתם ניכר זו כמראה דם גמור עכ"ל:

יד לא בכ"ז המקומות וכו'. רש"י על נשרה כנגד צית המורפה טמאה ושלא כנגד צית המורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מצפנים טמאה מנחון טהורה ועל הנדדין מכאן ומכאן טהורה וצמחיה מפרש עקבה עזר דנגע צאמו מקום ראש גודלה נמי דזהדי דפסעה עזר דמחמיה חתם אוחו מקום ודס נוסף עליו עכ"ל ונראה דראש גודלה לרבותא נקט דמי מכוונת לראש גודלה וכל שכן כל גב הרגל שכנגד גודלה אצל שאר גב הרגל לזד חוץ וכל שכן צמחיה

אשאר ראשי ד' אלצעות טהורה דאפילו דזהדי דפסעה לא עזר דמחמיה אלא על גב הרגל כנגד הגודל בלדד והכי משמע מלשון הרשב"א צמחיה צית הקצר (צ"ו ע"ד י"ז) שכתב הרואה כתם על עקבה ועל רגליה ואפילו צראש גודלה טמאה וכו' ודלא דממשמע מצית יוסף דכלל שאר רגליה קא מטמא וכו' כ' בשלחן ערוך (ס"א גמ"א) אלא דוקא כנגד הגודל בלדד ואפילו צראש גודלה כדפרישית: וכו' וכן אם נמצא על כ"ז אורך שוקה וכו' עד ושוך בשוק. הוא לשון הרמב"ם בפרק ט' והוא פירוש למה שכתב צמחיה מצפנים עד היכא אמרי דזי רבי ינאי עד מקום חנק וחנק עצמו כלפנים דמקום חנק פירוש צעת שמעמוד וחצקן ותדבק רגל צרגל

טמאה ושלא כנגד צית המורפה טהורה על עקבה ועל ראש גודלה טמאה על שוקה ועל פרסותיה מצפנים טמאה מנחון טהורה על הנדדין מכאן ומכאן טהורה וצמחיה מפרש עקבה עזר דנגע צאמו מקום ראש גודלה נמי דזהדי דפסעה עזר דמחמיה חתם אוחו מקום ודס נוסף עליו עכ"ל ונראה דראש גודלה לרבותא נקט דמי מכוונת לראש גודלה וכל שכן כל גב הרגל שכנגד גודלה אצל שאר גב הרגל לזד חוץ וכל שכן צמחיה

פרישה

(טז) ורבי יונתן בטהר. משום שאין הכתם ניכר זו כמראה דם גמור: (יז) שמא נגע באותו מקום בשיבתה. פירוש כשיצאה כדרך שרגלין הישמעאלים לישב צרגליהן צד געומיהן:

חדושי הגהות

[ג] בגמרא שלפניו רבי נתן בר יוסף וגירסת הר"ש רבי יונתן צד יוסף: [ד] מקום חיצור הלולאות קן צ"ל:

הגהות והערות

הגבול מלפניה, ומלפניה קורא "מלמעלה", ולכן כתב אחר כך שאפשר שמלפניה טמאה עד מקום שכנגדו מאחוריה מתחיל מקום שטמאה, וד"ק, וכן כתוב בתפארת למשה: [מז] במעדני יו"ט מחק תיבת "יהושע", ואולי כל זה לפי דרכו אבל לפי ה"ל לפי התפארת שמואל אין צריך למחק, וכן כתוב בתפארת למשה: [מז] בס"א הכניסו כאן על פי הראש"י תיבת "חבק" והיינו מקום חבק הלולאות, ובחידושי הגהות הגיה "חכור": [מח] כן הוא בדפוס ובראש"י (ורלא כבס"א שחסר תיבת למטה), והיינו שמקום חיבור הלולאות הוא מלפניה ולכן נסתפק עד היכן הגבול מאחוריה (עיי' בהערות הקודמות): [מט] מעבר לעבר (הגהות הב"ח על הראש"י):

[מב] הוא לשון הרשב"א בתי"ח סוף ש"ד וכן הובא לשון זה בדרכי"מ הארוך (אות י') בשם רבינו ירוחם (נתיב כו ח"ב רכב): ולפינו שם הלשון "אע"פ שמקבל טומאה", והתוספות והרא"ש כתבו ביאורים אחרים ברבנות דמטלניות, (וע"ע רש"י סוכה טו: ד"ה בבלאי): [מג] לשונו של ר' יונתן "שלא תקנו בגדי צבעונים לאשה אלא להקל על כמחיה": [מד] עד כאן לשון הרשב"א: [מה] מכאן עד "מכפנים" מחק מעדני יו"ט (אות ו) שהרי כתב אה"כ שלא יתפרש לן עד היכן למעלה, אולם בתפארת שמואל שם (אות ב) וכאן על הטור כתב שלא הבין דבריו וקיים הגירסא, ונראה כוונת התפארת שמואל דסבירא ליה דכוונת הראש"ש במה שכתב שלא יתפרש ר"ל שידענו דק מקום הגבול מצד אחוריה ולא היכו

וה"ש ויש אומרים שאפילו נמצא בגופה תליין להקל וכו' וראשון עיקר. כן הוא הלשון בתורת הבית הקצר (צ"ז ע"ד י.) וכבר הביא צ"י מה שכתב נארוך לנאר זה עין שם: במה דברים אמורים בשאין לה לתלות אלא בעסק הבתמים וכו'. פירוש הסם הוא לאמרין כשנמצא על גופה דטמאה דלי איתא דמעלמא אחא לחלוקה איבעי ליה לשמכתי אכל אי יש בה מכה בגופה וכו' וכן הוא לשון הרשב"א בתורת הבית הקצר (שם):

טבחים או נתעסקה בכתמים דכל שנמצא בגופה אין תולין להקל. ויש אומרים שאפילו נמצא בגופה תליין להקל אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים וראשון עיקר. במה דברים

דמשמחא אגופה חמיר טפי דהא טיפין טיפין על חלוקה אין מטריפין ועל צורה מטריפין נא ונתוספות (זו ד"ה על צורה) נתנו טעם אחר דלגבי חלוקה מיישין דהגביה חלוק העליון אכל להגביה אח כולן אין רגילה שלא יראה צורה ואינו מחזור צעירי דהא אפשר שיתו מבין רגילה כמו שאמרנו והא דתנן עברה בשוק של טבחים מולה היינו דוקא נמצא על חלוקה אי נמי על צורה ועל חלוקה, [ז] על חלוקה מעלמא, כלומר אם נמצא אף על חלוקה תליין דמעלמא אחא דלי מגופה אחא על צורה לחוד

איבעי ליה לשמכתי ולא למימרא דכל דאמי מגופה לא עבד למייהי על חלוקה דהא תנן רחמיה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה אלא מילמא צעלמא קאמר דאע"ג דאשמחא אף על צורה ליכא הוכחה דמגופה אחא, ואיבעית אימא מחזור ולמעלה כגון שזדקרה, כלומר שלא עברה בשוק של טבחים ונודע לה שזדקרה, על צורה, כלומר כל שנמצא על צורה בין על חלוקה ועל צורה חזקה דמגופה אחא דהא ליכא מידי למחלי. על חלוקה, כלומר על חלוקה לצד טהורה דאם איתא דמגופה אחא אף על צורה איבעי ליה לשמכתי, ואם תאמר כיון דודאי נזדקרה נמצא על חלוקה לצד אחא טהורה דהא חזר השתא למעלה מן החגור [ח] כלמטה מן החגור אפילו נמצא על חלוקה לצד ספיקו טמא נראה לי דאיכא למימר כל שזדקרה אי אפשר לומר לטעמך אלא שזמא ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה אכל שלא יגע בצורה אי אפשר וזוהי הפרש בין למעלה מן החגור ללמטה מן החגור ואם עברה בשוק של טבחים אפילו נזדקרה ונמצא על חלוקה ועל צורה דהיכא דאיכא למיחלי תליין [ט] אפילו למעלה מן החגור ואפילו נזדקרה, ואם נמצא על צורה לצד ונזדקרה אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה וזה למעלה מן החגור כלמטה מן החגור דהואיל ומגופה קא חזיא וצגופה אחא דלי לא נבא אף על חלוקה איבעי ליה לשמכתי וכן פירש הרמב"ם אכל הר"א כתב ג' ואף נמצא על צורה לצד אם יש לחלות מולה ולא ירדתי לסוף דעמו דהא צהדיא אמרין ללישנא קמא דכל שנמצא על צורה אע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דלי מעלמא אחא לחלוקה איבעי ליה לשמכתי ולישנא צהדיא לאו למימרא דהא צהדיא אמרין ללישנא קמא קמא אלא למדתי אוקימתא לצרייתא ואיתא להא [ואיתא להא] נד' והא שפיר טפי מלמימר דלאוקימתא צהדיא אוקימתא קמייתא ליתא ולפיכך נראה לי הדרך הראשון עיקר עכ"ל וכתב הרב המגיד בפרק ט' (אסור"ז הי"ט) נה' שדעת הרמב"ן (פ"ד הל' יג"ד) כדעת הרשב"א ומה שכתב הרשב"א וכן פירש הרמב"ם משמע דהרמב"ן גרסינן מדנקט לישנא דפירש ג' דלי אהרמב"ם קאי הוה ליה למיכתב כח צמקוס פירש וצמקוס (פס: ד"ה נמצא) יתבאר דעת הרמב"ם אם הוא מסכים לכל דברי הרשב"א או אם הוא חלוק עליהם צמקוס:

יב"ב וכתב עוד הרשב"א (פיה"א צ"ז ע"ד י.): רחמיה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה פירוש חגור כינר שחוגרות צו הנשים ללבוש ועל חלוקה כל שהוא למטה מן החגור לא שנה כנגד צית מורפה לא שנה מן הנדדים לפי שחלוק עשוי להתהפך ומה שלא תהיה חזר לפניה וכל שהוא למטה מן החגור פעמים שהוא מכוון כנגד צית התורפה, למעלה מן החגור טהורה דלי אפשר שנטף שם מן המקור ואפילו נזדקרה והגביה רגילה למעלה טהורה כיון שלא נמצא על צורה אלא על חלוקה לצד דאם איתא דמגופה אחא אף על צורה איבעי ליה לשמכתי וטעמא דכשהיא הולכת על רגליה הדם עשוי לטפוף ופעמים נטף על חלוקה ולא על צורה אכל צמקוס דאמר אין הדם נטף אלא שזמא ויורד ועל כרחין אי מגופה על צורה שזמא ויורד וכן דעת הר"א ז"ל (שם) ונראה דצ"ל וזהו הפרש בין נמצא על חלוקה לנמצא על צורה דעל חלוקה לצד כל שהיא למעלה מן החגור לעולם טהורה ואפילו אין לה צמה לחלות אומרים שמה נתעסקה בכתמים ולא אדעתא או שמה מאכולת נרצפה שם זו אכל זו עד שנעשית יותר מכגריס אכל על צורה היכא דמזדקרה טמאה דאיתא כשזדקרה שזמא ויורד עכ"ל:

יא"ג והשתא מ"ש רבינו ואם יודעת שזדקרה בגדי והגביה רגליה טמאה בכל מקום שתמצאנו אפילו למעלה מהחגור. פשוט הוא דהיינו כלשנא צהדיא דאוקימתא מהחגור ולמעלה וכגון דאזדקרה: **ומ"ש בין מלפניה בין מאחריה.** כן כתב הרשב"א בתורת הבית הקצר (שם יז): ופשוט הוא דכיון דאזדקרה כן אפשר שנטף מאחריה כמו מלפניה: **ומ"ש ואפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים וכו'.** כבר נתבאר שזהו דעת הרשב"א והרמב"ן ז"ל דפירושא צהדיא לא איתא לאפולוגי אקמא דאמר דעל צורה אפילו עברה בשוק של טבחים אינה חולה צ"כ וכתבו הגהות מיימוניות (אסור"ז פ"ט אות ה) שכן פסק רבינו שמה ג' וצמקוס יתבאר שכן דעת הרמב"ם ז"ל. ומייהו כבר נתבאר דהיינו דוקא כשנמצא על צורה לצד אכל אם נמצא על צורה ועל חלוקה אם עברה בשוק של טבחים מולה זו: **ומ"ש ויש אומרים שאפילו נמצא בגופה כלומר אפילו נמצא על צורה לצד תליין להקל אם עברה בשוק של טבחים וכו'.** כבר נתבאר שזה הוא דעת הר"א ושהרשב"א והרמב"ם חולקין עליו: **ומ"ש במה דברים אמורים בשאין לה לתלות אלא בעסק הבתמים וכו' אבל אם יש מכה בגופה וכו' תוליה בה וטהורה.** כן כתב הרשב"א בתורת הבית הקצר (שם יז) וז"ל צמה דצריס אמורים שזעזרה בשוק של טבחים או אפילו נתעסקה בכתמים אכל אם יש לה מכה בגופה צמקוס שאפשר שנטף שם מאותה מכה הרי זו חולה צמקוס ואפילו נמצא הכתם על צורה לצד. וכן כתב הרמב"ם (פ"ט הל' יט, כב) אם נמצא על צורה ספיקו טמא ואינה חולה זו ואם היה לה לחלות בצורה יתר מחלוקה נח אף על צורה חולה וספיקו טהור כיצד וכו' היתה

פרישה

דב"ל שנמצא בגופה אין תולין להקל. דוקא כשנמצא על צורה לצד אכל אם נמצא על צורה ועל חלוקה אם עברה בשוק של טבחים חולין זו וכן כתב רבינו צמקוס. עד כאן המגיה:

חדושי הגהות

[ז] ע"י חלוקה מעלמא אחא כז"ל והוא דיבור צפני ע"מא שזין הרשב"א על דברי הגמרא: [ח] כ"למטה מן החגור ולמטה נח* מן החגור אפילו נמצא וכו' כז"ל: [ט] אפילו למטה מן החגור וכן למעלה מן החגור אפילו נזדקרה כז"ל לענ"ד:

הגהות והערות

להעיר דממה שכתב בהשגותיו על הרמב"ם (הכ"א) משמע לכאורה להיפך דבבשרה לבר אינה חולה ע"י"ש: [נד] ע"י פי לשון: הבית יוסף ריש דף סג ע"א בשם הרשב"א, וכעין זה בחידושי הרשב"א מכת"י, ובדפוס קניגסברג וכן בליקוטי חבר בן חיים הגיהו ולהא: [נה] זה לשונו "ואף הם (הרמב"ן והרשב"א) מודים שכל שיש לה במה לחלות הרי הוא למעלה בנזדקרה כלמטה וכל שלא נמצא על בשרה בלבד חולה וכדעת רבינו ע"כ, וכן משמע ברמב"ן פ"ט הל' יב, טו: [נו] **אמנם** לפנינו בתורת הבית איתא "וכן פסק הרמב"ם" וכן בחידושי הרשב"א (נו: ד"ה ונמצא), וכן העיר בתפארת שמואל כאן: [נז] והוא סובר כן אף בנמצא למעלה מן החגור (אפילו כשלא נזדקרה) ע"י"ש בהגהות מיימוני: [נח] כך היא הנוסחא הרבה מלשונות הרמב"ם: [נח*] בתורת הבית הגירסא כאן ולמעלה וכו', אבל גירסת ולמטה היא הנכונה וכן הוא בתורת הבית דפוס פראג:

[נא] בחידושי הרשב"א (מכת"י נז: ד"ה אב"א) סיים אחר דברים אלו "וכדאמרין בברייתא לקמן לדעת רוב המפרשים", כי באמת איכא פלוגתא בזה, והרשב"א בסוגיא דטיפין (הביאו ב"י לעיל סא. ד"ה בד"א) כתב כן בשם הר"א ורבותינו הצרפתים אבל הוא עצמו חלק עליהם בתורת הבית הארוך והקצר (טו: יז: יז) וכן בחידושי הרשב"א (מכת"י נח. ד"ה הא) אלא שבת"ה הארוך סיים דלמעשה יש להחמיר כדבריהם. עוד יש להעיר דטעם חומר בשרה מחלוקה לענין צירוף מבורר שם בתוספות (נח. ד"ה כשורה) וברא"ש (והביאו הב"י שם) משום דבבשרה אין מצוי כל כך מאכולת, וכאן לא שייך טעם זה ודו"ק: [נב] **לפנינו** בתורת הבית "על חלוקה לחוד איבעי וכו'", וצ"ע, אולם בחידושי הרשב"א (נדה נו: ד"ה ונמצא איתא "אף על חלוקה איבעי וכו'". וע"י תפארת שמואל כאן: [נג] **לא** נמצאנו להדיא בבעלי הנפש, ואולי למד כן ממה שלא חילק בזה בין נמצא על בשרה לבין נמצא על בגדיה. ועיין בהערה סו הוכחה נוספת בדעת הראב"ד בזה. אולם יש

צה מכה אע"פ שחמה אם יכולה להסגלג ולהוציא דם ונמצא דם על צורה
 תולה צמכה וכן כל כיוצא בזה ע"כ. והדבר מצויר בטעמו דמאי טעמא אמרינן
 דאינה תולה בשוק של טבחים משום דאי מעלמא אחא הוה ליה לאשכחו
 על חלוקה וכיון דלא אשתכח על חלוקה אמרינן מגופה אחא וטמאה וא"כ
 היכא דליכא מכה בגופה כי תלינן צמכה
 אין הוכחה לטמא מדלא אשתכח על
 חלוקה דהא כיון דלא תלינן צמדי דמאי
 מעלמא אלא דבדר שגופה אפשר שזא
 הדם משם ולא נגע בחלוקה: ומ"ש
 ואם המכה בכחפה והכתם על
 יריבה וכו'. צפרק הרוואה כחם (גמ.)
 אהא דתנן על עקיבה ועל ראש גודלה
 טמאה אמרינן בגמרא שזלמא עקיבה
 עמיד דנגע בזוחו מקום אלא ראש
 גודלה מאי טעמא וכי מימא וימנין דנגע
 בעקיבה ומי מחזקינן טומאה ממקום
 למקום והא (תנן) [תניא] הימא לה
 מכה בצוארה נט' שמוכל לתלות תולה
 על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה

תולה ואין אומרים שמה צידה נטלו והביאחו לשם אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסקה עבד דמתרמי ומהכא נמי משמע דמכה שבגופה תולה אפילו נמצא על בשרה לצד דהא הכא נמצא על בשרה מיירי דומיא דנמצא על עקביה ועל ראש גודלה דתנן במתניימין ומשמע דלא שוא בין נמצא על בשרה בלצד לנמצא על בשרה וחלוקה מדלא מפליג ביניהו ואף על פי שרש"י הזכיר בפירושו בריי"ח וזו נמצא על חלוקה לא לאפוקי נמצא על בשרה אחא דהא לא נחית לפלוגי בהכי אלא ללמד היאך יש לתלות כחם שבמחמית הגוף במכה שבזוהרה וזה לשון רש"י בזוהרה. אם נמצא דם כנגד חורפה יכולה לתלות במכה של זוהרה שפעמים שמטה את זוהרה לפניו ונופל דם המכה על מחמית חלוקה: על כמפה. שאינה יכולה לתלות שאין דם בא מכחפה ונופל לפניו אינה תולה ע"כ:

יבג) וּבִ"ש נִמְצָא הַכֶּתֶם עַל הַחֲרוֹקָה לְמַטֵּה מִן הַחֲגוּר וכו'. פֶּסוּט
נִמְשָׁה (ז): רָאִתָּה עַל חֲלוֹקָה מִן הַחֲגוּר וּלְמַטֵּה טִמְאָה מִן הַחֲגוּר
וּלְמַעֲלֵה טִהוּרָה: וּבִ"ש טִמְאָה אֶפִּילוֹ נִמְצָא לְצַד חוּץ. נִרְאָה
שֶׁהֵטַעַם מִפְּנֵי שֶׁהוּא עָשָׂי לְהַסְפֵּל מֵה שֶׁנֶּזֶד חוּץ לָזֶד פִּינִים וְאֵם כֵּן אִע"פ
שֶׁנִּמְצָא לָזֶד חוּץ אֵינֶה רְאִיָּה דִּמְעֻלְמָא אֲחָא דְהָא אֲפֻשֶׁר דְּמִגּוֹפָה אֲחָא שֶׁנִּסְפֵּל
מֵה שֶׁנֶּזֶד חוּץ לְפִינִים וְנִטָּף שֶׁם מִן הַמִּקּוּר: וּבִ"ש עֲבָרָה בִּשְׁוֹק שֶׁ
טִבְחִים טִהוּרָה. הֵייוּ דִמְנִיָּה עַל חֲלוֹקָה סִפֵּק טִמָּא סִפֵּק טִהוּר טִהוּר
וְאֻקְיָמָנָא בְּחִירוּלָא קָמָא מֵהַחֲגוּר וּלְמַטֵּה וּכְגוֹן שֶׁעֲבָרָה בִּשְׁוֹק שֶׁל טִבְחִים:
וּבִ"ש אֶפִּילוֹ נִמְצָא לְצַד פִּינִים. נִרְאָה שֶׁטַעֲמֻמוֹ מִשּׁוּם דְּלִיכָא לְמִימַר אִי
מַעֲלָמָא אֲחָא לָזֶד חוּץ הוּא לִיָּה לְאִשְׁמִכּוּחִי מִשּׁוּם דִּלְפֻשֶׁר דִּימִזוּ מִצִּין רִגְלִיָּה
לְצַד פִּינִים וְעַל בִּשְׂרָה. הוּא מִמֵּה שֶׁנִּתְבָּצַר לְדִמְיִירוּלָא קָמָא הָא דִּמְנִיָּה ע
לְאִי מִגּוֹפָה עַל בִּשְׂרָה לְמוֹד אִיבְעִי לִיָּה לְאִשְׁמִכּוּחִי: וְדַע דְּלִית סְפָרִים
טִמְאָה ע"כ וְאִין חֲלוֹק בִּין שְׁמֵי הַגִּירָסָאוֹת לְעֵינֵי הַדִּין שֶׁפֶּסוּט הוּא שֶׁכֵּן
נִמְצָא לָזֶד פִּינִים טִהוּרָה וְאֵם נִמְצָא עַל בִּשְׂרָה לָזֶד טִמְאָה וְהִיכָא שֶׁנִּמְצָא עַל
מֵה שִׁיכּוּלָה לְחֵלוֹת וּמִכֵּל מִקּוֹם גִּירָסָא וְזוֹ מִתִּישְׁבָּת יוֹמָר כְּמוֹ שֶׁאֲכַחֲזוּ בְּקִמּוֹן
טִהוּרָה אֶפִּילוֹ נִזְדַּקְרָה וְאֶפִּילוֹ לֹא עֲבָרָה בִּשְׁוֹק שֶׁל טִבְחִים וכו'. הו
מִן הַחֲגוּר וּלְמַעֲלֵה וּכְגוֹן לְאֻזְדַּקְרָה עַל חֲלוֹקָה מַעֲלָמָא אֲחָא לְאִי מִגּוֹפָה
שֶׁל טִבְחִים מִיירִי וְנִתְבָּצַר גַּם כֵּן לְפִי תִירוֹץ זֶה עַל חֲלוֹקָה דִּקְתָּי הֵייוּ
בִּשְׂרָה אִיבְעִי לִיָּה לְאִשְׁמִכּוּחִי: בְּתָב הָרִאשִׁי ד' בִּסְפָר עֲבֵלִי הַנֶּפֶשׁ (שַׁע"כ)
(ד) נִמְקוֹם הַחֲגוּר עֲלָמוּ סב) כִּי פִעֲמִים שְׁהִיא שׁוֹ

פרישה

וגירסא זו ודאי עיקר. עד כאן המגיה) אבל לספרים דלא גרסינן "עממא" קשה למה הביא דברי הרמב"ן בסמוך. בית יוסף עיי"ש. אלא שלפי גירסא זו גם כן קשה האי צנא ד'ויטול צנא עממא' למה לי הא כבר כתבו רבינו לעיל בסמוך דכל שמנא צנופה אין תולין להקל. ו"ל דזוחא דקמ"ל דאפילו לפי ים אומרים הג"ל דאפילו נמא צנופה תולין להקל היינו דוקא צנמא צנופה למעלה מכנגד החגור ס' אבל כאן דאיייר מלמטה מכנגד החגור הכל מודים דעממא ולא תלינן וזהו דוקא דלכאורה נזקקה למעלה שזה ללמטה בכל ענין סא: (כג) **שהחורה אפילו** **נזקקה וכו'.** ואף על גב שכלאורה שוין הן נזקקה צלמעלה מהחגור ולא עברה

הגהות והערות

[נט] צ"ל מקום שתוכל (הגזרות הב", ועיין ב"ח סעיף כ"ה): [ס] פ"י ונזקרה (דא"כ אין צריך לתלייה), וכן מוכח במשך דבריו: [א] ועיין בהערה ט, ומוכח לפי זה גם כן דאף למטה מחגורה ס"ל להראב"ד דתולה: [סב] הַטָּעִים איתא רק בבעלי הנפש מכת"י:

יה וכו' ויש אומרים שגם בחלוקה וכו'. טעם צעלי סצרה זו דכיון דנחלמודא משמע דלמעלה מן החגור נזדקרה דינו כלמטה מן החגור בלא נזדקרה אין לנו להקל מדעתנו ומסכרת עצמינו כל שלא נמצא כן מפורש בגמרא ושפיר איכא למימר דכשנזדקרה היה צענין שהיה נופל על חלוקה ולא על צורה וגרסה ממה שכתב רבינו

סצרה זו נאחרונה דדעתו להחמיר בה ולפי פירושו של בית יוסף דנצרי הרמב"ם גם דעתו כסצרת יש אומרים להחמיר ^ו ותימה צעני על מה שפסק בשלחן ערוך (פי"ז) להקל כסצרת הרשב"א שהוא יסוד נכונה וזו סג ולפענ"ד נראה נכון להחמיר ודוק:

יש ואם נמצא על בשרה וחלוקה כתב הרמב"ן וכו'. הבית יוסף האריך בכאן אבל הדבר פשוט דלא הציא רבינו דברי הרמב"ן לומר שהוא חולק

אמה שכתב תחלה אלא הציא דבריו מפני הדבר שנחמדם בהם דין כחם הנמצא על צורה וחלוקה דחלין לקולא בעצרה צשוק של טבחים וכו' אמר דבזה אין חילוק בין נמצא למטה מן החגור או למעלה מן החגור ונזדקרה דטעורה ואם לא עברה צשוק של טבחים ג"כ אין חילוק בין למטה מן החגור או למעלה מן החגור ונזדקרה דטמאה ולאפוקי נמצא על חלוקה בלעד ולא עברה צשוק של טבחים דאיכא בהם שתי סצרות יש אומרים דדוקא צמן החגור ולמטה טמאה אבל צמן החגור ולמעלה ונזדקרה ונזדקרה דגם צה אין חילוק דין מן החגור ולמטה וצין מן החגור ולמעלה ונזדקרה טמאה אף על פי שלא נמצא אלא על חלוקה בלעד דלא חלין לקולא כיון שלא עברה צשוק של טבחים וכו' שכתב רבינו שתי סצרות אלו מקודם בסמוך: ^ו ולענין הלכה נמצא על צורה וחלוקה אף על גב דהרא"ה (בבבא בבבא פ"ד פ"ד) החמיר בזה כמו שכתבתי בשמו בסמוך (פ"ד) יחיד הוא כנגד כל הדין רבותא הרמב"ן והרשב"א והרמב"ם ונחמדת הבית (שם י"ה) כתב שכן היא דעת הראש"ד סו' הילכך אין להחמיר כלל:

וכו' ויש אומרים שגם בחלוקה מחגורה ולמעלה ונזדקרה לא תלין דהקל א"כ עברה בשוק של טבחים. נראה לי שטעם צעלי סצרה זו משום דכיון דנזדקרה חזר עתה למעלה מן החגור כלמטה מן החגור ולמטה מן החגור אפילו נמצא על חלוקה לנד ספיקו טמא וכבר נחבאר (לעיל סב ד"ה ופנח עור) דנצרי הרשב"א

שהרגיש לסכנתו דוחק זה וישנו וצעלי סצרה זו אין דעתם מתיישבת בזהו י"ש: ^ו יא(ד), יב(ד) וכו' ויש ואם נמצא על בשרה וחלוקה כתב הרמב"ן שתול"ה בב"כ מה שיש (פ"ד) דתלות וכו'. מנאר דנצרי הרשב"א שפירש דלמירורא קמא דאוקימנא מחגור ולמטה וכגון שעברה צשוק של טבחים על חלוקה טעורה הכי קאמר אם נמצא אף על חלוקה תלין דמעלמא אחא דאי מגופה אחא על צורה לחוד איצני ליה

לאשתכוחי וגם דנצרי רבינו נחבאר כן שכתב נמצא הכתם על חלוקה למטה מן החגור עברה צשוק של טבחים טעורה אפילו נמצא לנד פנים ועל צורה סה: ^ו וכו' או שנזדקרה ונמצא למעלה מחגורה. זה פשוט דלמעלה מן החגור כשנזדקרה לענין נמצא על חלוקה וצורה לא עדיף מלמטה מן החגור וכלמטה מן החגור כבר נחבאר שם נמצא על צורה וחלוקה חולה צשוק של טבחים וכן מנאר דנצרי הרשב"א ז"ל בנורת הבית הקלר (ב"ז פ"ד י"ז): ^ו וכו' לא עברה בשוק של טבחים ולא נמצא נמצא בכתמים ונמצא למטה מן החגור או למעלה ממנו ונזדקרה טמאה. היכא סח' דנמצא למטה מן החגור טמאה כבר נחבאר דנצרי רבינו שכתב נמצא הכתם על חלוקה למטה מן החגור אם לא עברה צשוק של טבחים טמאה ומשמע דאפילו נמצא על חלוקה לנד טמאה וכל שכן כשנמצא על חלוקה וצורה. ושנמצא למעלה ממנו ונזדקרה טמאה, גם זה נחבאר בסמוך דנצרי רבינו שכתב יש אומרים שגם בחלוקה מחגורה ולמעלה ונזדקרה לא תלין להקל א"כ עברה צשוק של טבחים ומשמע דאפילו נמצא על חלוקה לנד לא תלין להקל אם לא עברה. ולכן איני יודע מה מלמדנו רבינו דהעתיקו פה דברי הרמב"ן,

דאי לאשמועינן שדעת הרמב"ן כדעת יש אומרים, על סצרת יש אומרים היה לו לכתוב וכן דעת הרמב"ן ולמה לו להאריך יותר. ואין לומר דאחא לאשמועינן דלא טמאה הרמב"ן בלא עברה צשוק של טבחים ונמצא למטה מן החגור אלא נמצא על צורה ועל חלוקה אלא נמצא על חלוקה לנד מטהר ולאפוקי ממה שכתב רבינו תחלה דעל חלוקה לנד טמאה כל שלא עברה צשוק של טבחים וכן אחא לאשמועינן דכשנזדקרה ונמצא למעלה מן החגור אינה טמאה אלא כשנמצא על צורה וחלוקה אלא לא נמצא על חלוקה ולאפוקי מסצרת יש אומרים דטמאים אפילו נמצא בחלוקה לנד, דא"כ העיקר חסר מן הספר שלא הציא דברי הרמב"ן אלא נמצא על צורה וחלוקה ואם איכא לא היה לו להציא אלא מה שכתב הרמב"ן גבי נמצא על חלוקה לנד שמה חמיר דהרמב"ן לא איירי נמצא על חלוקה לנד אלא דמדכתב כן גבי נמצא על צורה וחלוקה דייק רבינו דנמצא על חלוקה מטהר אחי קשה שהיה לו לומר ומדברי הרמב"ן נראה דכל שנמצא על חלוקה בלעד אפילו לא עברה צשוק של טבחים טעורה צין שנמצא מן החגור ולמטה צין שנזדקרה ונמצא מן החגור ולמעלה ועוד שדבר תימה הוא שישביר הרמב"ן דאפילו לא עברה צשוק של טבחים טעורה נמצא מן החגור ולמטה הא סתמא חנן רחמה על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה ואפילו על חלוקה לחוד משמע ומנא לן לפלוגי ביניהם. ולכן נראה לי דאע"ג דנקט הרמב"ן צורה וחלוקה גבי נמצא מן החגור ולמטה או נזדקרה ונמצא מן החגור ולמעלה הוא הדין לנמצא על חלוקה ולא נקט צורה וחלוקה אלא לאשמועינן דאפילו הכי בעצרה צשוק של טבחים חולה. ואפשר שאף על פי שלא נמצא דנצרי הרמב"ן חידוש יותר ממה שנחבאר דנצרי רבינו עם כל זה העתיקם פה מפני שדיני נמצא על צורה וחלוקה מבוארים יחד סט' דנצרי הרמב"ן ז"ל. ולפי גירסא שנייה שכתבתי לעיל בעצרה צשוק של טבחים טעורה אפילו נמצא לנד פנים ועל צורה [טמאה] נחא טפי שלפי דין נמצא על צורה וחלוקה עדיין לא נחבאר דנצרי היכא דעברה צשוק של טבחים אם תולין להקל לפיכך הולך להציא דברי הרמב"ן דקאמר תולין ואע"פ שמה שכתב לא עברה צשוק של טבחים וכו' נחבאר כבר דנצרי כיון שהציא תחלת דברי הרמב"ן לא רצה להפסיק בהם אלא גמרים: ^ו והרמב"ם כתב צפרק

פרישה

דכיון דאינו על צורה כלל משום הכי תולין להקל אפילו לא עברה צשוק של טבחים משא"כ נמצא גם על צורה דאין תולין להקל אלא אם כן עברה צשוק ובעצרה צשוק אמרין כיון דלא נמצא על צורה לחוד וירחינן לומר דעל צורה מעלמא אחא או מגופה או משוק של טבחים ותולין להקל וזו שולין להקל בזה שנמצא בצנדיה כן תולין נמי מה שנמצא בגופה וק"ל:

הגהות והערות

סג צ"ע שהרי הרשב"א הביא שכן כתב גם הראב"ד, (עיין ב"י לעיל בע"א ד"ה וכתב עוד שהעתיק דברי הרשב"א), וכן הוא בבעלי הנפש (קושיות הש"ך ס"ק כו, ועיי"ש עוד): ^ו סד במנאר דפוס קדמון וכתב"י ליתא, אולם בגירסתיו נראה נכון כיון דאילו נמצא על שניהם טמאה עיין ב"י: ^ו סה היינו לפי ספרים דלא גרסי טמאה, עיין לעיל ד"ה ודע: ^ו סז במשמרת הבית למד זה ממה שכתב בבעלי הנפש (שער הכתמים ע"כ.ס) "המקומות שהיא תולה את כתמיהן אין להם פרט (ר"ל אין להם יוצא מן הכלל) כי בכלול היא תולה חוץ מן השנים שאמרנו בעד וכו'", והיינו כמו שכתב הרשב"א בשמו והובא ב"י לעיל דף סב ע"א דיבור ראשון: ^ו סז כך מבואר ברמב"ן הנדפס מכת"י פ"ד הי"ז וז"ל "נמצא הכתם על בגדיה ועל בשרה כאחד תולה בכל דבר שיש לה לתלות", וסיים "ובין בבשרה ובין בבגדיה תולה במאכולת וכו'" וכן העתיק במשמרת הבית (ב"ז ש"ד יח.) לשון

ט' (אסו"צ ה"י) הכתם הנמצא על החלוק של מחגור ולמטה טמאה מחגור כ ואם נמצא על בית יד וכו'. כך הוא לשון הרשב"א נמורה הית ולמעלה טהורה ואס"כ (שם ה' יט"ג) כתב כל כתם שאמרנו שהיא טמאה והוא משנה שם אם מגיע כנגד בית התורפה טמאה ואם לאו טהורה בגללו אם יש לה דבר לתלות בו ולומר שמה כתם זה מדבר פלוני הוא אם נמצא על הבגד הרי זו טהורה ואם נמצא על צורה ספיקו טמא ואינה מולה

כז ואם היה לה לתלות בצורה יותר מחלוקה אף על צורה תולה וספיקו טהור כיצד שחטה צמחה היה או עוף וכו' ונמצא דם על חלוקה טהורה ותולה בדברים אלו שמהן בא הכתם נמצא הכתם על צורה בלנד נא הכתם צן מחגור ולמטה טמאה ואם נהפכה וקפצה אפילו מחגור ולמעלה טמאה שאילו היה דם זה מן השחיטה או מן השוק היה לה שימאל עא על בגדיה והואיל ונמצא על צורה ולא על בגדיה היתה זה מכה ונמצא דם על צורה מולה צמחה נמצא הכתם על צגדיה ובצורה כחת מולה בכל שיש לה לתלות ע"כ וכתב הרב המגיד (שם ה"ט) שפירא שהיא ז"ל מפרש דהך חרי אוקימתו בגמרא לא פליג אהדידי ולישנא בחרא לא בא לחדש אלא דכשנזקקה הרי היא למעלה מן החגור כלמטה מן החגור וגם הוא מפרש עא* כל צורה הנזכר בגמרא על צורה בלנד ומה שאמרנו על חלוקה אף על חלוקה קאמרי בכל המקומות שזכר כאן עכ"ל ולפי זה חירולא בחרא נמי מיירי בעצרה בשוק של טבחים ומשום הכי על חלוקה טהורה צין שנמצא על חלוקה ובצורה כאחד דאם אימא דמגופה אחת על צורה בלמוד הוה ליה לאשכחויי אצל לפירוש הרשב"א חירולא בחרא מיירי בשלא עברה ומשום הכי הוצרך לפרש דעל צורה טמאה היינו אפילו על צורה וחלוקה דכיון דליכא מידי למיתלי חזקה דמגופה אחת ועל חלוקה לבד טהורה משום דאם אימא דמגופה אף על צורה איבעי ליה לאשכחויי: נמצא דליכא צין הרמב"ם להרשב"א פלוגמא אלא בשנזקקה ונמצא על חלוקה בלנד מן החגור ולמעלה ואינה יודעת דבר שחתלה צו להרמב"ם טמאה ולהרשב"א טהורה אצל בשאר כל הדברים הנזכרים כאן שוים הם דנמצא על צורה בלנד אפילו עברה בשוק של טבחים טמאה דהיינו לאוקימנא בחירולא קמא בשעצרה ואפילו הכי על צורה לבד טמאה ואם נמצא על צורה וחלוקה כאחד אם עברה בשוק של טבחים טהורה דהיינו לאמרינן בחירולא קמא על חלוקה טהורה דעל חלוקה ובצורה קאמר דטהורה אם עברה ומינה נשמע דכשלא עברה טמאה מדאליטרינן לאוקומי בשעצרה ואם נמצא על חלוקה לבד מן החגור ולמטה דינו שוה לנמצא על חלוקה ובצורה כאחד שאם עברה בשוק של טבחים טהורה ואם לא עברה טמאה דכלל על חלוקה טהור דאימא בחירולא קמא הוה ועוד שכן מפורש בצרימא בגמרא (נח): דחנו רבנן לנשה שלשה חלוקים הצדוקים לה אם יכולה לתלות מולה אפילו בתחתון אין יכולה לתלות אינה מולה אפילו בעליון כיצד עברה בשוק של טבחים מולה אפילו בתחתון לא עברה אפילו בעליון אינה מולה וכל זה מוסכם לדברי שניהם ז"ל. וכן הוא מוסכם ביניהם דכשנזקקה חזר מן החגור ולמעלה להיות שוה למן החגור ולמטה אלא דלהרמב"ם הוא שוה בכל חוץ מנמצא על חלוקה בלנד ואין לה דבר לתלות צו דמן החגור ולמטה טמאה ומן החגור ולמעלה טהורה מן הטעם שנזכר בדברי ואע"פ שאין דין זה מבוחר בדברי הרמב"ם ממוך דבריו הוא נלמד דמדכתב שאם נהפכה וקפצה אפילו מחגור ולמעלה טמאה נמצא על צורה דכשנזקקה חזר מן החגור ולמעלה להיות כמן החגור ולמטה בשוה ואם אימא שהיה שום דם חלוק ביניהם לא הוה ליה למישמק מיניה הילכך על כרחין לומר דסבירא ליה כדאמרינן: ודע שהרשב"א והרב המגיד והגהות (שם אות ח) היתה להם נוסחא משושבת בדברי הרמב"ם ולכן השיגו הרשב"א והרב המגיד דיקם להלילו וההגהות תפסו דבריו כפי פשט גירסתם וגירסא משושבת היא והנוסחא שכתבתי עיקר שהיא נכונה וברורה: ואיבא למידק (א) מאי טעמא דהרשב"א שפירש על צורה ועל חלוקה דחירולא בחרא בחילוף מה שפירשם ללישנא קמא דטפי הוה עדיף לפרש תרווייהו בחד גוונא דכפירשנא לדעת הרמב"ם ואין לומר שפירש כן מטעמא דכתב שכל שנזקקה הדם שותם ויורד ואי אפשר שלא יגע בצורה דא"כ היה לו לאמרנו דרך נתינת טעם ולא דרך קושיא ותיורין. ונראה לי שטעמו משום דאי כפירוש הרמב"ם כיון דפירוש על צורה ועל חלוקה שוה בשניהם דגם חירון שני מיירי בשעצרה ולא חידש בלישנא בחרא אלא דכשנזקקה הוה מן החגור ולמעלה כלמטה אם כן לא הוה ליה לתלמודא למימר בזה לישנא אלא הכי הוה ליה למימר איבעי אימא מן החגור ולמטה ואי בעית אימא מן החגור ולמעלה וכשנזקקה והכא במאי עסקינן בעצרה בשוק של טבחים על צורה מגופה אחת דאי מעלמא על חלוקה איבעי ליה לאשכחויי על חלוקה מעלמא אחת דאי מגופה על צורה איבעי ליה לאשכחויי ומדפליגניהו בחרתי משמע דכל אחד חירון לעצמו והכי קאמר ואי בעית אימא מן החגור ולמעלה ולא נוקמה בשעצרה אלא בשלא עברה וכשנזקקה והשתא על כרחין על צורה ועל חלוקה [א] נריך לפרש מה שפירשנו בחירון ראשון ומכל מקום אין מחלוקת צין שני החירונים דלא אחת לישנא בחרא אלא לחדושיה אוקימנא לצרימא ואימא להא ואימא להא וכמבואר בדברי הרשב"א ז"ל: בתב רבינו ירושם (נכ"ו ח"ב רנב): אהא דנמצא על חלוקה פירוש חלוק הצדוק לה כדלקמן ופשוט הוא: בתב הראב"ד בספר בעלי הנפש (שעה"כ סו"ט/נו) יש בצורה למטה מצית התורפה מקומות שאינה חוששת בהן כגון שמהא אותם על שוקה ועל פרסותיה מצחון מה שאין כן בחלוק דכל למטה מן החגור טמאה מפני שהצגדים חוריס הם צין שוקיה:

יג ואם נמצא על בית יד ש"ח חלוקה וכו'. משנה פרק הרוואה כתם (נו): [ראתה] על בית יד של חלוקה אם מגיע כנגד בית תורפה טמאה ואם לאו טהורה וכתב הרשב"א (מה"א צ"ו ש"ד י): אם מגיע כנגד בית תורפה טמאה כלומר והוא שיכול ליגע שם בשעה שהיא שותה הרבה שמה שחתה ונגע ואם לאו טהורה ואין חוששין שמה נגעה בצית התורפה ואחר כך הביאנו שם וכן אין חוששין שמה בלילה נטף מדמה צמקום אחר וכשהיא ישנה נהפכה חילך וחילך וכתם כאן לפי שאין מחזיקין טומאה צמקום למקום:

יד וכו' היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה וכו'. שם נמשנה היתה פושטתו ומתכסה צו בלילה בכל מקום שימאל צו דם טמא וכן באפליין ופירש הרשב"א (מה"א ק"ח): אפילו לא כיסתה צו אלא ראשה בכל מקום שנמצא צו טמא מפני שהוא עשוי לחזור חילך וחילך ושמה נהפך ונגע שם ואפליין פירש שהוא מעופרת שמכסה צו ראשה בלילות והרמב"ם (פי' המשניות פ"ח מ"א, ובאסו"צ פ"ט ה"א) פירש שהוא אזור ונראה לדברי הרשב"א דוקא כשמכסה ראשה בחלוק או באפליין כיסוי בעלמא ואינו מקושר יפה אצל אם קשרה צו ראשה יפה וכשנעורה מלאהו גם פרישה

(כה) ונמצא במחגור וכו'. אפילו על חלוקה לבדה טמאה אם נמצא למטה מהחגור והא דנקט צריש דבריו שנמצא על חלוקה ובצורה משום דרשא נקט לאשמועינן שאם יש צמה לתלות חולין אפילו צנמצא על חלוקה ובצורה יחד. בית יוסף: (ואם נמצא על בית יד ש"ח חלוקה. הוא שקורין בלשון אשכנז ארבי"ל: אפילו אם אינו יבול וכו'. קאי אצית יד ולכן אמר לשון זכר. עד כאן המגיד): (כו) ואם אינו יבול ליגע שם בלילה. והוא אמרינן שנטף דמה ממנה בלילה צמקום אחר וכשהיא ישנה נהפכה חילך וחילך וכתם כאן לפי שאין מחזיקין טומאה צמקום למקום:

חדושי הגהות

[א] צריך לפרש שהוא היפך מה שפירשנו כז"ל לענ"ד:

הגהות והערות

ע] ברמב"ם בדפוסים שלפנינו הלשון אם הכתם וכו', ובכת"י קדמונים ליאת כלל שתי חיבות אלו (על פי הוצאת פרנקל): עא] כך היא הנוסחא הישנה של הרמב"ם (על פי הוצאת פרנקל), ובדפוסים שלפנינו הגירסא שימצא גם על בגדיה: עא*] במגיד משנה איתא "על בשוה":

מפתח סדרי הורה

(א) ס"ט סקל"ג:

כו. טור [עמוד 36] גסס הרמב"ם שם צפרק ט' מצריחא שם דף ס"א ע"כ וכרזי נתן, וזה הסמימו הרשב"א [שם] והרא"ש [שם סימן 4 פה, א] דנכתמים שומעים להקל, דלא כרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה ו']:

כו. משנה שם [נדה] דף כ"ו ע"כ ומפרש שם בגמרא דף נ"ח [ע"א] עקבה עזר דנגע בלוחו מקום, וראש גודלה זמנין כשפוסעת עזר דמחרימי תחת אוחו מקום וסם נוטף עליו:

כו. *רמב"ם אסורי ביאה ט, ח: כח. צריחא שם [נדה נה, ח]: כח. *כסמקא הגמרא שם; הרב המגיד אסורי ביאה ט, ח גסס הרמב"ן הלכות נדה פ"ד הלכה ח והרמב"ם שם:

כח. *משנה נו, ב: כט. שם בגמרא דף נ"ו (ע"א) [ע"ב]:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

(1) מרדכי הלכות נדה [שנועט רמז תשל] בשם סמ"ג [לחין ק"א לו, ב] (ווסמ"ק סימן רנ"ג); [הגהות מיימוניות אסורי ביאה ט אות ה]:

(2) הרמב"ם [שם הלכה ו] ובגמרא פרק האשה [נדה סא, ב]:

(3) בית יוסף [עמוד 36 ד"ה לא] בשם הרשב"א [פוסק הית הקל צית 1 שער ד, ח]:

נקודות הכסף

דו (פ"ו פ"ק יא) ונאפשר שגם הב"י מודה ב"ל. אין דבריו מוכרחים, כמו שכתבנו בש"ך ס"ק י"ז:

הגהות והערות

[יח] מוקן ע"פ כרס שלמה ומחלוק השקל:

[יט] לפנינו גרסא' ליתא, ונאפשר דעושה סופר בהגהות מיימוניות ו"ל וזהב"ל, וכן הוא בהגהות מיימוניות דפוס קושטא:

[כ] כן הוא צ"כ, וכן הגיה מחלוק השקל:

[כא] כחכמת אדם כתב כן לענין שיש להקל בדברים צעין כגרים צמקום אחד אף ליש אומרים שצמקום ח:

מו אז כ"ד דבר ב"ו. וכן אפילו מין שהוא מקבל טומאה אלא ששיעורו גרס לו, כגון מטלית שאין צו שלש על שלש, כדליתא בש"ס [נדה ס, ב] ומציאו צ"י [עמוד 36 ד"ה גרסינן], וכן כתבו הפוסקים. ומבואר מדברי התוספות ריש דף נ"ח [ע"א ד"ה כרזי נחמיה] ומדברי הרא"ש פרק האשה [נדה פ"ט סימן 3 פה, ב] שכתבו משתיחא נהי דלא מקבל טומאה מכל מקום מקבל טומאה נגעים, (דכלי) [דכל] [יח] שמקבל טומאה נגעים אף על פי שאין מקבל שאר טומאה מקבל כתמים וטמאה: יז וב"ש שכן ע"ל רגליה ממש.

והצ"ח [עמוד 36 ד"ה לא] כתב דדוקא גב הרגל שכתב (הרגל) [הגודל] [כ], אבל צאחר גב הרגל לזד חוץ וכל שכן צמחא אשאר ראשי ארבע אצבעותיה טהורה כו'. ואין דבריו מוכרחים, גם צריחא [אות ז] כתב שצ"ע צאחר ראשי אצבעות הרגלים כו', עיין שם: יח וכן אם נמצא ע"ל ידיה כו' ושמה נגעו כו'. משמע להדיא מדברי הטור [עמוד 36] והמחבר דאפילו צמחא חיישין שמה נגעו, וכן דעת הרב המגיד [אסורי ביאה ט, ח]:

יט אב"ב כו' מהורה. אפילו לא עברה צוק של טבחים שאין צמה לתלות, כן מוכח מן הש"ס [נדה נו, ב] ופוסקים, ופשוט הוא, ולא חיישין שמה הביאתו שם צידים, דלא מחזיקין טומאה למקום, כדליתא בש"ס [שם נה, א] ופוסקים:

באר היטב

(י) מקב"ל. וכן אפילו מין שהוא מקבל טומאה אלא ששיעורו גרס לו, כמו מטלית שאין צו שלש על שלש, ומבואר מדברי התוספות (דכלי) [דכל] שמקבל טומאה נגעים אף על פי שאין מקבל שאר טומאה מקבל כתמים וטמאה, עד כאן לשון הש"ך [ס"ק טו]: (יא) עקבה. שמה נגעו בלוחו מקום צישיצתה. ופירש צריחא דהיינו כשישיצתה כדרך הישמעאלים, שמשמין רגליהם תחת עגבותיהם, ט"ו [ס"ק ין]: (יב) רגליה. והצ"ח כתב דדוקא גב הרגל שכתב (הרגל) [הגודל], אבל צאחר גב הרגל לזד חוץ, וכל שכן צמחא אשאר ראשי ארבע אצבעותיה טהורה. וכתב הש"ך [ס"ק ין] שאין דבריו מוכרחים, גם דרישה כתב שצ"ע צאחר ראשי אצבעות הרגלים כו', ע"ש. והט"ו [ס"ק יא] כתב דנגע הרגל אין להקל, כיון שכבר הורה זקן צ"י, ורמ"א הביאו, אבל זה נראה להקל בלא צמחא על שאר אצבעות הרגל חוץ מן הגודל, ואפשר שגם הרב צ"י מודה צו כיון שהוא רחוק מזד פנים, ע"ל: (יג) ושמה. משמע להדיא מדברי הטור והמחבר דאפילו צמחא חיישין שמה נגעו, ש"ך [ס"ק יח]: (יד) מהורה. כתב הש"ך [ס"ק יט] אפילו לא עברה צוק של טבחים שאין לה צמה לתלות, ולא חיישין שנגעה צידה צמקום ומידה בלא למקום זה אחר כך ננגיעתה, דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום, כן משמע מ"ש' ופוסקים:

עליו ביצר בדיקה קרקע עולם הגה (י) לו (יט) צית הכסא שאינו מקבל טומאה: מו אז בל דבר שאינו מקבל טומאה וישיבה עליו ומצאה בו כתם יז וכן כתם שנמצא יב (י) על (כ) בגד צבוע (כא) מהורה: הגה (יד) יז (י) לפיכך תלצש האשה צגדי צעונין כדי להצילה מכתמים:

יא ס' לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה אלא במקום שאפשר שבה שם מן המקור ביצר נמצא (י) על (יא) עקבה טמאה וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מכפנים * [כב] והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד [טו] ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה: הגה (יא) יז [טו] וכל שכן על (יב) רגליה ממש: כ' יח וכן אם נמצא על ידיה י' אפילו על קשרי אצבעותיה שהידים עסקניות הן כח * (יג) (כב) ושמה נגעו באותו מקום כח * יט אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה לצד חוץ או אפילו מהצדדין ט' [כג] ואין צריך לומר (יב) למעלה מאותו מקום (יד) מהורה

ערך דהם למהריק"ש

[שם] בסוף [ע"ל בגד צבוע]. לפיכך לנשט אשה צגדים צעונין להנלל מדין הכתמים: סיפ"ה יא וכן אם נמצא ע"ל ראש גודל רגליה. על רגליה אפילו:

פתיחת תשובה

פרחה דין צמר ופשתים מנייהו. ועוד נראה ל', דלא מקרי צמר ופשתים אלא הוומדים לבגד ואריג וחבילים ולבדים וכדומה, אבל הני ניירות שמוחזקים לצרכים אחרים אם כן אפילו צמר ופשתים בעינא נימא מעשה עץ שימש, כמבואר בחולין קכ"ט ע"א כו'. ומסיים, על כן בכתמים הנמצאים הולכין להקל, אך בבדיקת עד שאינו בדוק, אם הוא נייר אף על פי שלענין שיעור כגרים ועוד יש לו דין כתם, מכל מקום לענין זה לא אומר להקל בנייר, ע"ש. ועיין בסדרי טהרה לקמן סעיף ט"ו סוף ס"ק ל"ו שכתב דצ"ע היכא דשמשה מטתה ואחר כך מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע, דבעלמא קיימא לן דטהורה, אף על גב דודאי מגופה כיון דשלא בהרגשה חזיא, אבל כאן דספק דאורייתא הוא, דיש לומר הרגשה וסברה הרגשת שמש הוא טמאה, ע"ש. ואם מצאה כתם זה סמוך להטלת מי רגלים יש גם כן ספק זה, עיין מה שכתבתי לעיל ריש סימן קפ"ג [סוף ס"ק א]. (ועיין בתשובת חמדת שלמה י"ד סימן כ' בדי"ה עכ"פ אות יז שהביא ראיה דגם בכהאי גוונא טהורה, ע"ש). ועיין עוד בסדרי טהרה [ס"ק יח] לענין אם גם בשוטה תלינן בנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה או על גבי בגד צבוע, ע"ש: (יט) בית הכסא שאינו מקב"ל טומאה. עיין בתשובת נודע ביהודה נתניה [י"ד] סימן ק"ט שאשה שישבה בבית הכסא בקבוע, והדף שיושבים עליו נעשה מן דף שהיו עורכין עליו והיה עליו תורת כלי בתלוש, ואחר כך קבעוהו שם, וישבה עליו האשה ומצאה כתם. וכתב שהיא טהורה, דכיון שקבעוהו אינו מקבל טומאה, ואף אם לא חיברו בקרקע, משפתח בו נקב גדול כזה אפילו הוא עדיין רחב מכל צד ויכול לערוך עליו מכל מקום כבר נטהר. ועיין שם בסוף התשובה ארבע חילוקים בתורת קבלת טומאה בכלים המחזירים לקרקע, ע"ש: (כ) בגד צבוע. ועיין בתשובת מעיל צדקה סימן ס"ב בדין כתם שנמצא על בגד מנומר גוונים הריב לבנים ושאר צבעים, ולא היה כשיעור כתם על נימור לבן אחד, אלא שהיה מחובר ועבר על גבי חלק הצבוע צבע תכלת ויוצא על גב הלבן שבצדו, באופן שבין שני חלקים שעל גבי פספס שני הלבנים היה בין שניהם כשיעור, ונתספק השואל אם מצטרפין לטמא, הואיל והפסיק ביניהם הצבע, וגם אם כל הצבעים מצטרפין להתמים, והעלה דגם כל הצבעים מצטרפין, ואין הכתם שעל הצבע מצטרף, אבל שני הלבנים מצטרפים, כיון שהיה הלבן אחד ומתחבר לו ידי הכתם שעל הצבע חבור לצרף שני הלבנים אהרדי, שאם יש בין שניהם כגרים טמאה, ובאם לאו טהורה אף על גב שעם חלק הצבע הוא כגרים, דחלק הצבע אינו מצטרף להשלים השיעור, ע"ש. והעתיקו גם כן הסדרי טהרה ס"ק כ"א ובחכמת אדם שם [כלל קיג] דין י"ד (ובבאר היטב של הרב מהר"ט ס"ק ח' הגהות אשל אברהם, אוצר מפרשים ס"ק ז לא העתיק יפה). אכן החוות דעת [חדושים ס"ק יג; ביאורים ס"ק ט] כתב דגם מקום הצבוע מצטרף לכשיעור, ע"ש. ועיין בזה בתשובת תפארת צבי חלק יורה דעה סימן כ"ד דעתו גם כן להחמיר דמצטרף, ע"ש. גם בשו"ת תשובה מאברהם חלק א' סוף סימן קס"ג מחמיר בזה, וכמו שכתבתי בס"ק שאחר זה: (כא) מהורה. עיין בדגול מרובה [אוצר מפרשים ס"ק יב] שתמה על שלא הביאו שום חולק בזה, ובהגהות מיימוניות פרק ט' מהלכות איסורי ביאה [נאה ון] כתב בשם רבינו שמחה ורוב"ן [ט] שלא אמרו בגמרא [נדה סא, ב] דבר זה אלא לטהר הבגד, אבל האשה טמאה, וכיון שגם הרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה ו'] מחמיר, כמבואר בב"י [עמוד 36 ד"ה ויגד], קשה להקל נגד שלשה חמורי עולם, על כן דבריו, ע"ש. ועיין בשו"ת תשובה מאברהם חלק א' סימן קס"ג שהאריך בזה, והעלה אחרי שרוב הפוסקים ראשוניים ואחרונים כולם עונים כהוא שאין חוששין משום כתם בהם, ודאי אין להחמיר. אכן אם הכתם חצוי על הלבן וחצוי על הצבוע, יש להחמיר, אחרי שאין המטהרים מטהרים באופן זה. גם הביא ראיה ממשנה ד' פרק י"א דנגעים, ע"ש. [ועיין בתשובת חתם סופר י"ד סימן קס"א שהאריך גם כן בזה להבין סברת רבינו שמחה הג"ל, דהלא בכל דוכתא מצינן דמקילין לבעלה טפי מטהרות, וגם להבין מדוע שינה הרמ"א ז"ל לשון הרמב"ם [איסורי ביאה ט, ז] וכתב לפיכך תלבש האשה כו', ולא כתב תיקנו. והעלה

מחצית השקל

(כָּכָה זֶה) או כו'. שֵׁשׁ עָל שֵׁשׁ כו'. ר"ל, אצבעות דלא חזיא אף לעניים, ואינו מקבל טומאה ואינו מקבל כתמים: **משתיא כו'. ר"ל**, דבדף ג'י"ח ע"א איתא ההיא אתתא דאשתכח לה דמא במשתיא (פירש רש"י ד"ה במשתיא שהיא מסכת (תלוי לאורג) [טווי לאריג] ונמצא דם על השתי), אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי, פירש רש"י ד"ה תיזיל ותיתן] כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה, אי מתרמי שהטווי המושך בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה. והקשו התוספות ד"ה כרבי נחמיה] הא שתי אינו מקבל טומאה דלאו בזה הוא ואינו מקבל כתמים, ואפילו תיזיל ותיתי תהיה טהורה. ועל זה כתבו התוספות משתיא נהי כו': **שבץ שמקבץ טומאת נגעים כו', כצ"ל**. ועיין במנחת יעקב (תורת השלמים ס"ק יג) שכתב דלפי זה צ"ע אם מצאה אשה דם או כתם על הכותל באופן שידוע לה שהוא מגופה, כיון דכותל מקבל טומאת נגעים מקבל נמי כתמים וטמאה. ועיין פלתי [תפארת ישראל ס"ק ט] שכתב אמת שתוספות ורא"ש כתבו כהש"ך, אבל הרו"ה [הגשות על בעלי הנפש, שער הכתמים סימן ג אות ב] והר"ן [חרושי נדה ס, ד"ה דרשן והרשב"א [תורת הבית בית ז שער ד כג, ב] כתבו דמשתיא הוא הוי כלי אורג, ואם כן קושיית התוספות מעיקרא ליתא, דכלי מקבל טומאה הוא, ולפי זה מנלן להוציא שכל שמקבל טומאת נגעים אף שאינו מקבל שום טומאה מקבל כתמים. גם לא מסתבר האי דינא,

קט

יורה דעה קצ הלכות נדה

תורת השלמים

[יד] לַפִּיכָךְ תִּלְבֹּשׁ הָאִשָּׁה בְּגָדִי צַבְעוֹנִין. הרמב"ם [איסורי ביאה ט, ז] כתב לפיכך מקו חכמים שמלגש לצבעונין. ולפי שהצ"י [עמוד צג ד"ה כתב הרמב"ם] ממתיה על דצריו שכתב לשון מקון, והוא לכאורה נגד משמעות הש"ס [מה סא, ג], ואף שהצ"י חוזר וממנהך דצריו, מכל מקום אין דצריו מוכרחים, לכן השמיט הרב הלשון מקונו וכו', ורק דרך עצה טובה קאלמר שמעשה האשה כן כדי להאילה מכמתים: [טו] **וּתְדַבֵּר רַגְלָהּ בְּרַגְלָהּ**. חזו פירוש של מקום חזק בשש"ס ריש פרק הרואה חתם [מה נא, א], כמו שכתבו הטור [עמוד גא] והרמב"ם [איסורי ביאה ט, ט]. ואימא עוד בש"ס ותצק עצמו כלפנים, וכתב הכ"י [עמוד צג ד"ה ודבין] דנראה דמקום חזק קרי למקום המדונק ממש, וחזק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חזק מלד זה ומלד זה שהוא נראה מצפנים ומצחוץ, וקאלמר דהוי כלפנים, ומכל מקום יש לתמוה למה לא הזכירו הרמב"ם ורצינו הטור דחזק עצמו כלפנים, עכ"ל. והוא עצמו השמיטו כאן בשלמן ערוך וכתב כלשון הרמב"ם והטור: [טז] **וּבִצֵּי שֶׁבֶן עֵץ רַגְלֶיהָ מוֹמֵשׁ**. הצ"ח [עמוד צג ד"ה לא] השיג בזה על הצ"י [שם ד"ה לא כלל]. ועיין ש"ך [ס"ק יח] וט"ו [ס"ק יא] שעדעתם מסכימים לדעת הצ"י. אך ננמלא על שאר ראשי אלצעות של רגל כתב הט"ו דיש להקל, ואפשר שגם הצ"י מודה לזה. ואף ששש"ך צסס הדרישה כתב דיש להסמך בדצה, מכל מקום אין להחמיר בכתמים כל כך:

והא התוספות שם נתנו טעם דלכך טהרו חז"ל כתם בדבר שאינו מקבל טומאה דהואיל ובגד שהכתם עליו טהור אף על האשה לא גזרו טומאה, דכתמים דרבנן הם אמרו והם אמרו, א"כ מה לי אם הבגד מטמא בנגעים, כיון דהבגד טהור אית לן למימר הואיל והבגד שהכתם עליו טהור אף האשה טהורה. ולכן פסק בכותל הבנין אינו מטמא את האשה אף דמטמא בנגעים, דלא כהמנחת יעקב, ע"ש. אבל בתשובת מעיל צדקה [סוף סימן כז] כתב גם כן כהש"ך, שכתב שם בענין שאלה אחת שהיתה אשה מניקה את בנה, ובנה היה שוכב בעריסה והיא היתה שותה ומניקה, ואחר כך נמצא דם על עריסה, אם האשה טמאה משום חתם, וקמבעיא ליה להשואל אי הוי כלי מקבל טומאה ומקבל נמי כתמים או לא, וכתב שם דאפילו אי לא הוי כלי מכל מקום כיון דחזוי למדרס ומטמא במדרס הזב אף שאינו מקבל טומאה מקבל נמי כתמים, אלמא דאפילו אם גם טומאת נגעים לא מקבל רק שטמא במדרס הזב דבר המקבל טומאה מקרי לענין שיקבל כתמים, והוא דלא כהפלתי [הג"ה, ולעני"ה התם שאני, דמקבל טומאת מדרס, ומשנה ערוכה שנינו בנדה מ"ט ע"א] דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת, ופירש רש"י שם [ד"ה כל] דהוא הדין לכל הטומאות, וא"כ הוי דבר המקבל טומאה ממש, ונטמא מחמת הכתם, וגם הפלתי מודה בזה, ולא דמי לטומאת נגעים כלל, ע"כ הג"ה מהרב הגדול וכו' מוהר"ר שלמה הכהן ג"י מו"ץ דפה ווילנא]. וכתב עוד בתשובת מעיל צדקה [סימן סב] בענין כתם שנמצא בבגד צבוע, דגם בזה לא גזרו חז"ל וטהורה כמו שכתבו בשו"ע, אם היה הבגד קו אחד צבוע וקו אחד לכן, ונמצא כתם על קו הלבן ובקו הצבוע שגאלו, אלא שהכתם בקו לכן לבד לא היה בו שיעור כגירס ועוד, אלא ביצרוף מה שנכנס מהכתם לקו הצבוע, וכתב דכנהאי גוונא טהורה, אף שכלורה היה נראה דטמאה, דהא טעמא דפתות מכגריס ועוד טהורה דתלינן במאכולת, הא אי הוי ידעינן בדודאי דמגופה הוא אפילו בפחות מכגריס ועוד טמאה, וכיון שבנידון שלפנינו ליכא למתלי במאכולת, מאחר שבציצרוף כל הכתם יחד הוא יותר מכגריס ועוד, ודאי דמגופה הוא, ואם כן נהי דחלק הכתם שבקו הצבוע אינו מטמא אותה, מכל מקום חלק הכתם שבקו הלבן מטמא אותה אף שהוא פחות מכגריס ועוד, דהא ידוע לה שהיא מגופה, אף על פי כן טהורה, דחז"ל עבדו לא פלוג בתקנתן, מאחר דעל פי הרוכ איכא למתלי במאכולת, ופתות מכגריס ועוד טהורה גם היכא דודאי מגופה הוא לא גזרו על פחות מכגריס ועוד, מיהו אם הכתם התחיל מקו הלבן ועבר הדרך בקו הצבוע עד שחזר ונכנס בקו הלבן השני בצרוף ב' חלקי הכתם שבשני קוי הלבן מצרפינ יחד לכגריס ועוד וטמאה, ע"ש: **(ס"ק יז) ובץ שבץ כו'. כנגד אגודל אבץ כו', כצ"ל**. ור"ל, דאגודל לפעמים כנגד אותו מקום, וכל שכן גב הרגל שכנגד האגודל שהוא משוך יותר לפנים ומתקרב לבא נגד אותו מקום: **אבץ בשאר גב הרגל**. שכנגד שאר ראשי ד' אצבעותיה טהורה: **שצ"ע בשאר כו'**. ועיין ט"ו ס"ק י"א, וכן הסכים עמו המנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק טז] בדנמצא אשאר ראשי ד' אצבעותיה טהורה, ע"ש:

ביאור הגר"א

[כב] **(ספי"ה יא)** והם המקומות כו'. כן פירש הרמב"ם [איסורי ביאה ט, ח]: [כג] **ואין צריך לומר כו'**. מתניתין וגמרא שם [נדה גז, ב] ואין מחזור ולמעלה כו', וחזור הוא סינר שהוא נגד בית התורה, תורת הבית [תורת הבית בית ז שער ד יז, ב]:

תחתי תשובה

אמרנין דהוי מלתא דלא רמיא. גם נראה דאף לדברי המחמירים כהרמב"ם [איסורי ביאה ט, ז] (לעיל סעיף ו') דכתם שעל בשרה אין צריך שיעור, מכל מקום בנמצא על ידיה יש לסמוך על הפוסקים דאף על בשרה צריך שיעור, דהא בלאו הכי דעת הרשב"א [תורת הבית בית ז שער ד יז, ב] בשם רבו דדוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך, ואף דאנן מחמירין כדעת המגיד משנה [איסורי ביאה ט, ח] כו', ע"ש, והביאו גם כן^[א] החכמת אדם שם [כלל קיג] דין י"ב. וכתב עוד [סדרי טהרה שם] דנראה לו דאם מצאה על גב ידה למעלה מן קשרי האצבעות במקום שיש עוד צד להקל, יש לצדד לומר דדוקא עד קשרי אצבעות טמא, אבל שאר גב היד כיוון דאפילו על ידי שחיה הרבה אי אפשר לה ליגע באותו מקום, אינו מטמא כלל בכתמים, ומכל שכן כשלא בדקה סמוך לזה, או אפילו בדקה אלא שנטלה ידיה כו', ע"ש:

אוצר מפרשים

להקל, וזה פשוט, וזה גם כן דעת מרן, ודוק כי קצרות: **(כרכי יוסף, ד)** יד **(שו"ע ספי"ה יא) אפי"ו ע"ל קשרי אצבעותיה וכו'**. עיין בסדרי טהרה [ס"ק כז] שכתב אפילו להמחמירים כהרמב"ם [איסורי ביאה ט, ז] דעל בשרה אין צריך שיעור, מכל מקום בנמצא על ידיה יש לסמוך על הפוסקים שמקילין, דמן הסתם אין עשויין ליגע שלא במתכוין, וגם היא חומרא גדולה שאם תמצא מעט דם על קשרי אצבעותיה שתהיה טמאה, ומכל שכן בג' ימים הראשונים דלא תלינן כלל, לכן באין בו כשיעור יש לצדד להקל. ועיין ט"ו ס"ק י"ד מה שכתב אם נתעסקה ממש בידיה, תולה אף אם נמצא על ידיה. תיבת א"ה, הוא טעות סופר, דהא על בשרה אינה תולה, רק בנמצא על ידיה ונתעסקה בידיה תולין. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק תת] ובחותות דעת [ביאורים ס"ק ז] בשם הפרישה [אות ל] דאם נמצא על גופה ועל ידיה, ונתעסקה בידיה תולין אף הים שבגופה בדם העסק, דמן הידים שנתלכלכו בעסק הדם בא לשם שנגעו שם, כמו שתולה בבעלה ובנה שנגעו בגופה, ע"ש: **ועצי לבונה**

שוק של טבחים

(ז' שו"ע ספי"ה י) ע"ל בגד צבוע טהורה. אם הוא מנומר צנע על לָנָן, והכתם על הצנע יוולע על קומוי על הלָנָן, אם צמה שיש על הלָנָן יש בו כגריס ועוד, הצנע מנרפן לכתם אחד. אכל אם אין צו כשיעור רק צהנעטפות מה שעל הצנע, טהורה, משנות מעיל נדקה (סימן ס"צ). וכן אם רלמה כחם לָנָן וצשני קומוי מלחה אדום, הלָנָן מנרפן להאדום שיהיה כחם אחד, ואם יש צלדום

יחד שיעור כחם עמלה, ע"ש:

לדינא דקיימא לן כרמ"א דאשה הלובשת בגדי צבעונים מצלת על כתמים, שלא לחוש לדברי רבינו שמחה, נהי דתקוני לא מתקנינן כהרמב"ם, מכל מקום אין מוחין בידם גם כן. אך זה דוקא בבגד שעל החלוק, אבל בגד הסמוך לבשר כחלוק וכתונת לא שמענו, ע"ש]: **(כב) תלבש האשה בגדי צבעונין**. בספר עמודי כסף כתי"י כתב בזה, נראה דוקא תלבש תמיד, אבל כדי להציל בימי נדחה ובימי ליבונה לא, ויש לומר דבג' ימים ראשונים אין תולין, עיין ש"ך סימן קצ"ו ס"ק י"ג, עכ"ל [ועיין מה שכתבתי לעיל סימן קצ"ו סעיף י' ס"ק יב בד"ה אין תולין]. ועיין בתשובת אדני פז סימן כ"א **(כג) ושמא נגעו**. וכתב הסדרי טהרה [ס"ק כז] דדוקא מן הסתם חיישינן שם: נגעזה בידה במקום דאפשר ליפול דם מן המקור, אבל אם אמרה ברי לי שלא נגעתי באותן המקומות שאפשר ליפול שם דם מן המקור נאמנת, ולא

יב **(שו"ע ספי"ה י) ע"ל בגד צבוע**. תמהני שלא הביאו שום חולק, ובהגהות מיימוניות פרק ט' מאיסורי ביאה אות ו' כתבו בשם רבינו שמחה ובשם ראב"ן^[ט], שלא אמרו בנמרא דבר זה אלא לטהר הבגד שלא יטמא טהרות, אבל האשה טמאה לבעלה אפילו נמצא בבגדי צבעונין, וכיון שגם הרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה ז] מחמיר, כמבואר בב"י [עמוד צב ד"ה ובגן] קשה להקל נגד הלכה חמורה עולם: **(הג"ה כרכבה)**

יג **(נהג שם) לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין וכו'**. תמהתי על הרב בזה שלא השגיח בהגהות המיימוניות פרק ט' דאיסורי ביאה [אות ז] דדין זה אינו אלא לטהרות דוקא, ולא לבעלה, ועל קמאי דקמן שלא העירו עליו תמהתי ביותר, וחלילה לסמוך עליו בזה, הרב דוד קורניאלדי בהגהותיו כתב יי. ול"י ההדיוט נראה שאין כאן חימה, דהגם דהגהות מיימוניות כתבו זה בשם רבינו שמחה ומשם ראב"ן דאם ניכר הכתם טמא, מכל מקום מהרמב"ם ושאר פוסקים שפסקו כרבי יונתן מוכח דפליגי על רבינו שמחה וראב"ו. וכתמים דרבנן. ומשום הכי נמט

^[1] הדפסה ברולוצית מסד - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

^[2] אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - ג אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס: 132 הודפס ע"י אוצר החכמה

ל. טור [עמוד ג] וכן כתב הרשב"א בתורת הבית [בית ז שער ד יט, א] והרב המגיד [אסורי ביאה] צפרק ט' [הלכה יט, ג] שם הרמב"ן שם כשיניא בתרא מחגור ולמעלה וכגון לדאדקרא, שם בגמרא [נדה ג, ב]: *ל. תורת הבית הקצר בית ז שער ד טו, ב: ל. שם בגמרא [בפירוש] הרמב"ן [שם הלכה יד] והרשב"א [שם] רמב"ם אסורי ביאה ט, כל ומגיד משנה שם; הגהות מיינויות שם אלו ח' שם רבינו שמה: ג. [ב"י עמוד נה ד"ה ומ"ש ואם המכה, בהגהת הנרייטא נה, א] טור [עמוד נה] וכן כתב הרשב"א [תורת הבית הקצר בית ז שער ט, א; רמב"ם אסורי ביאה ט, ב] דכיון דלא תלין במידי דלמי מעלמא אלא בדבר שבגופה אפשר שגא דהם משם ולא נגס בחלוקה, [ב"י שם דיבור ראשון]: ג. *ב"י עמוד נה: ג. שם בגמרא: ג. הרשב"ד צפרק בעלי הנפש [שער הכתמים סימן ג הלכה ג] דכשהיא שומה צאה לה מקום החגורה כנגד בית החורפה: לה. טור [עמוד נה] מפני שעשו להקפלה, [ב"י שם ד"ה ומ"ש שמה]: לה. כשיניא קמא שם בגמרא מחגור ולמעלה: לו. טור [עמוד נה] שם הרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה טו]: למ. כשיניא בתרא שם מחגור ולמעלה: לו. שם בגמרא: מ. טור [עמוד נה] והרשב"א בתורת הבית [בית ז שער ד יט, ב]: *ו. וכתב הרשב"א [שם] ואין חוששין שגא נגעה בבית החורפה ולאחר כך הביאחו שם, דלא מחזיקין טומאה ממקום למקום, שם בגמרא דף כ"ח ע"א: מה. שם בגמרא [נדה ג, ב]: מה. *רשב"א בתורת הבית הקצר בית ז שער ד יט, ב: מה. *ל. רמב"ם [אסורי ביאה ט, יא; פירוש המשניות נדה פ"ח משנה א]: מ. דברי עצמו בבית יוסף [עמוד נה ד"ה ומ"ש] לדברי הרשב"א [שם]: מ. רבינו ירושם [נתיב יו ח"כ רכב, ג]:

ב שנזדקרה. לשון הטור [עמוד ג] כגלי, ולונו לומר להיט (יג) על בשרה וגם על חלוקה. כן כתב צטור [עמוד נה] שם דוקא כשתהפכה ראשה למטה ורגליה למעלה, וכמו שכתבו הרמב"ם [שם ט, ב] [כא] ורש"י [ב] והרשב"א [תורת הבית הקצר בית ז שער ד יט, ב] ושאר פוסקים: בא מהחגור. הוא סינר שחוגרות צו הנשים לנשיעות, הרשב"א [תורת הבית הארוך בית ז שער ד יט, ב] ורש"י [נדה ג, ב] ד"ה מן החגור והצטנורה כתבו דריש פרק הרוואה כחם [פ"ח משנה א] שהחגור כנגד בית החורפה: כב במה דברים אמורים בו. כלומר, צמה דברים אמורים שאינה תולה כשנמצא על צורה לצד, כגון למטה מהחגור, היינו כשאין לה לחלות אלא בעסקי הכתמים או בשוק של טבחים הוא דלא תלין, אצל אם יש מכה בו: כג אבל אם יש מכה בו. ומוך שלשה ימים ראשונים של ספירת שבעה נקיים, לא תלין אפילו צמחה, כדלקמן סימן קצ"ו ס"ק (י"ג) [יג]: בד וע"ה בשרה. דכיון שנמצא על חלוקה גם כן טהורה: כה מהחגור ולמעלה טהורה. גם צצורה לצד מהחגור ולמעלה טהורה כשלא נזקרה, אפילו לא עברה בשוק של טבחים, כדלעיל, אלא דאשמעינן הכא בחלוקה לצד דאפילו נזקרה טהורה: כו ואפילו לא עברה בו. כתב הר"ם סעיף (ח) [יח] [עמוד נה ד"ה ומ"ש ויש] ותימה בעיני למה פסק להקל כסדרת הרשב"א [תורת הבית הארוך בית ז שער ד יט, א; הקצר יח, א] שהוא יחיד צהורא וז, ע"כ. ותימה לתמימה, דהלא דעת הרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה יח] כהרשב"א, וכן נראה דעת הרב המגיד [אסורי ביאה ט, יט], ודעת רבינו ירושם נתיב כ"ו חלק ג' [רכב, א], [יח] ואם כן אדרכה הרשב"א וסייעתו רוצה נינהו. ועוד, דככתמים שומעים להקל: כז שאילו בא מן המקור בו. ואף על גב דלמטה מהחגור ולא נזקרה אפילו על חלוקה לצד

ל [יח] ואם יודעת ב שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה במה בבל מקום שתמצאנו אפילו למעלה בא (טו) מהחגור *בין מלפניה בין מלאחריה [כד] אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים *דוקא כשנמצא על בשרה לבד *אבל אם נמצא (יג) על בשרה (כד) וגם על חלוקה אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור כב במה דברים אמורים שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה כשאין לה לחלות אלא בעסקי הכתמים או בשוק של טבחים *ל (יד) כג [יח] [יח] אבל אם יש (י"ד) מכה בגופה שיכולה לחלות בה שאפשר שיבא הדם ממנה תולה בה וטהורה *ג (טו) [יח] ואם המכה בכתפה והכתם על יריבה במקום שאי אפשר לבוא מהמכה ממאה:

יב *נמצא הכתם (כד) על חלוקה למטה מהחגור *או במקום החגור עצמו ממאה *אפילו נמצא לצד חוץ: הגה (ט) ואין חילוק בין נמצא בחלוקה מלפניה או מאחריה או מן הצדדין מפני שהנגדים

חוזרין הנה והנה: *ו אם עברה בשוק של טבחים וטהורה *אפילו נמצא לצד פנים בד וע"ה בשרה *ו אם נמצא על חלוקה בלבד כה (כז) מהחגור ולמעלה וטהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה כו ואפילו לא עברה בשוק של טבחים כז *שאילו בא מן המקור היה נמצא גם על בשרה: יג *נמצא על כח (כ) בית יד של חלוקה אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה ממאה *אפילו אינו יכול להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה (כח) ואם אינו יכול להגיע שם כלל (*) וטהורה: יד *היתה פושטתו ומתכסה בו כלילה בבל מקום שימצא בו ממאה מפני שהוא חוזר [כח] הילך והילך *מ"ה וכן הדין אם נמצא במעפורת [כז] שמכסה ראשה *מ"ה [כז] או שחוגרת בו *ו אם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן [כז] מצאתו קשור יפה אינה חוששת: לו *שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד [כז] שתיהן ממאות ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה אף על פי ששתיהן לבשו החלוק ונמצא הכתם למעלה מהחגור אותה שכיסתה ממאה והאחרת וטהורה:

טמאה כשלא עברה בשוק של טבחים, נזקרה שאני, שאי אפשר להם לטפוף אלא שומת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוק ושלא יגע צצורה אי אפשר, הרשב"א [הארוך שם]. כתב רבינו ירושם [שם רכב, ג] אלא דנמצא על חלוקה, פירוש, חלוק הדוק לה, כדלקמן [סעיף נט], ופשוט הוא, צ"י [עמוד נה ד"ה כתב] ודרכי משה [אות יח]: כח בית יד. שקורין כלשון אשכנזי "לריז", הגהת פרישה סעיף כ"ה [ד"ה ואם]:

ערך להם להמריק"ש

[שם] בסוף [ואם המכה בכתפה כ"ח]. ואין אומרים שגא נגעה צידה צמחה ואחר כך נגעה במקום הזה:

גליון מהרש"א

[יח] [ש"ע סעיף יא] אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לחלות. עין לקמן סוף סעיף י"ח, ואף צ"ח ידוע שכתב מו"ה דס, עין סימן קצ"ו סעיף י' בהג"ה וסימן קפ"ו סעיף ה' בסוף הג"ה:

אוצר מפרשים

טמאים. והוא דין מחודש מאד, ותימה גדולה בעיני שלא הביאו דין זה בדברי מין הב"י והאחרונים ז"ל. ואפשר דמפרשי דוקא לענין טומאה, כדקאמר במגעות והיסטות הלך אחרי הרוב בזה מחמירין שלא לחלות בשוק של טבחים היכא דרוב ימים טמאים, אבל לבעלה בכל ענין תולין אף דרוב ימים טמאים, והוא דחוק בעיני, וצריך עיון:

טו (שם) אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה אם עברה בשוק של טבחים וכו'. הנה מצאתי דבר מחודש מאד בתוספות ריש פרק הרוואה כחם [נדה ג, ב] ד"ה ובמגעות ובהיסטות הלך אחרי הרוב, דהשיגו על פירוש רש"י [שם] ומפרשים בענין אחר הך דבמגעות ובהיסטות הלך אחרי הרוב, דהיינו אם רוב ימים טמאים, היכא שמצאה כחם אע"ה דעברה בשוק של טבחים לא תלין, כיון דרוב ימים

מחצית השקל

(כ"ק נב) במה דברים אמורים כו'. על בשרה אבר כו'. מטעם דאי מעלמא משוק של טבחיים הוא על חלוקה כו': **אבא אב יש מכה** כו'. דהואיל והמכה בגופה, אפשר נטף מדם המכה על גופה ולא על חלוקה: (כ"ק כד) **ועל כו' על חלוקה גם כן כו'**. אף שלא נמצא על חלוקה רק לצד פנים, מכל מקום תו ליכא למימר אם איתא דמשוק של טבחיים הוא על חלוקה מבעיא ליה לאשתכוחי, דהא עכ"פ נמצא על חלוקה גם כן, ומה שלא נמצא רק לצד פנים הלא בגדיה חזרוין הנה והנה: (כ"ק כז) **שאינו כו' דלמטה מהחגור כו' ר"ל**, דהא למעלה מהחגור בנודקרה כלמטה מהחגור ולא נודקרה דמי, ולמטה מהחגור ולא נודקרה אפילו וכו': **שאי אפשר דרם אפופט כו' ר"ל**, בשלמא למטה מהחגור שאפשר לרם לטפוף, יכול להיות שלא נגע רק בחלוקה, אבל בנודקרה שאי אפשר לרם לטפוף כו':

האדדים לזד חוץ ליכא למימש. ועל דרך זה יתפרשו דברי המהמר והטור. וק"ל. וכן מובאר מלשון הראשון דפ"ק בספר בעלי הנפש דף נ"ט [שער הכתמים סימן ז הלכה ה' ע"ש]: **[יח] אבא אב יש מכה בגופה**. ועיין לקמן סימן קצ"ז סעיף י': **[יט] ואם המכה בכתפה**. וכן אם המכה בזוורה במקום שאי אפשר לנטף משם על ירכה אף אם היא שוחה, כגון מן האדדים וכיוצא בו, ג"כ דינא הכי, אלא דנקט כמפה שהוא מילתא דפסיקתא. וכן מובאר מדברי הב"י [עמוד זה ד"ה ומ"ש] והב"ם [עמוד נט ד"ה אין מחזיקין וכו']. ועיין בסמוך סעיף ט"ז ס"ק כ"א: **[כ] שתייהן בטומאות**. הלכא [פס"ק טו] כתב הטעם ח"ל, דהא דלא ממקור של אחת מהן צא, וכל אחת עומדת בספק דאורייתא, עכ"ל. ולא ירדתי לסוף דעמו כלל, דהא כתמים דרצנן, כמו שכתב הוא עצמו בסיומן זה כמה פעמים. אבל באמת דכל כי האי גוונא שאי אפשר לתלות באחת יותר מחצרתה אפילו באיסור דרצנן לא מתירין מטעם ספיקא דרצנן, וכן הוא גוונא מובאר בש"ס דפסחים דף י' [ע"ה] וצוירה דעה סימן קי"ח [פס"ק ה] לענין שני צדקות של היתר שגפול איסור אחת מהן, וכן כתב הוא עצמו בספיקא ל"ה [ועיין שם סימן קיא בש"ס ס"ק י"ט]. ואם יש לחלק בין אם צדוק לשלול צדוק אחת או לא, עיין בס"ק כ"ה:

הגהות רעקא

(ח) (פ"י ס"ק יד) **אם נמצא על ידיה**. מזה משמע דנעצרה ונמלא דם על ידיה דלאן מולין. וקשה לי, הא הטעם דנעצר לחוד דלאן מולין משום הוכחה דהוא מנופה, דאילו מעלמא גם על חלוקה היה משמחה, וזה שייך בנער שמכוסה בחלוקה, אבל על הדי לא שייך כן. אבל באמת במקור הדיו נעצור בשם הרשב"א יתחן כן, אלא ונמצא על ידיה מולין צה, עכ"ל. היינו דכיון דנעצקה צתמחם ונמצא גם על ידיה שדוע שחללוק הוה הוא מהעסק בזה, מה שמלא גם על גופה מולין צדיה שנגעה שם, דזה לא מקרי ממקום למקום, דהא ידוע שעל ידיה לכלוך דם מעלמא. וכן פירש פרישה [נאח לן]. ואם כן י"ל דנעצרה ונמצא על ידיה מולין, אלא דכזה אם נמצא דם גם על גופה אין מולין, כיון דהלכלוך שעל ידיה אין צודאי דמעלמא, אין מולין צהם מה שעל גופה. וגם זה י"ע קצת, דמכל מקום נמצא דמה שעל גופה הוא מהלכלוך שלפניו על הידים, וכיון דדנין להלכלוך הוה מעלמא כיון דנעצרה, ממילא הך דם שעל גופה טהור, דדנין דנין הדם שעל ידיה: (ט) (ש"ע פ"ה יב) **שאינו בא מן המקור**. ואם עברו ימים בין האדקרות למציאת כהם, י"ל דטמאה, דלמלא באמת היה גם כן על צורה אלא דנמינש ונתפך, עיין מוספות ריש פרק הירואה כהם [נדה מ, ז ד"ה הירואה], וי"ע לדינא:

פתחי תשובה

(כד) וגם על חלוקה. עיין בסדרי טהרה סוף ס"ק ל"ה שכתב דאפילו אם החלוק היה אינו ברוך, אלא אמרין שהתם היה על החלוק מקורם, וזה שעל בשרה הוא מנופה, אלא תלינן שגם על החלוק בא לה עתה ממה שנתעסקה בכתמים ומזה בא גם על גופה, ע"ש. ועיין מה שכתבתי לעיל ס"ק י"ד בשמו [ס"ק יג] דאפילו שהתם שעל חלוקה אינו נגד זה שעל בשרה מכל מקום טהורה, לפי שדרך החלוק להתהפך: (כה) **מכה בגופה**. עיין באר היטב [ס"ק יז] מה שכתב וכן אם נמצא על ידיה כו', והוא לשון הט"ז [ס"ק יד]. ומשמע דדוקא בנמצא על ידיה, אבל בנמצא על שאר גופה לא תלינן, אע"ג שנמצא נמי על ידיה. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק כח] שהביא בשם הפרישה [נאח לן] שדעתו דאף אם נמצא גם על גופה תולה הדם שבגופה בדם העסק, ואמרין דמן הידים נתלכלכו, וכתב דאף על גב דקיימא לן דלא מחזיקין לא טומאה ולא טהרה ממקום למקום, דוקא בענין שלא ידעה אם נגעה, או אפילו נגעה ולא ידעה אם נתלכלך ידיה מדרם שבמכה, דהוי ספק ספיקא להחמיר, שמא לא נגעה במכה, ואם נגעה בודאי במכה או בשאר דברים וירדעת שנתלכלך ידיה מאותן הדברים, וגם נמצא עכשיו דם על ידיה וגם על גופה, ודאי תלינן כיון דידיה ודאי נתלכלכו וידיים עסקניות הם שמא הכניסה ידיה לשאר מקומות שבגוף וטהורה, ויש לסמוך על הפרישה בזה, עד כאן דבריו. והביאו גם מן החכמת אדם שם [כלל קיג] דין ט"ו, וכתב דנראה לו שאם המכה ודאי מוציאה דם, וידעה שנגעה בודאי במכה, וכן אם נתעסקה בידה בבשר ורגלים שהיו מלובלכים בודאי בדם, אף על פי שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלובלכות בדם, מכל מקום טהורה, שדבר ידוע שהונגז בדם ודאי נדבק בידיים, ע"ש: (כו) **על חלוקה**. עיין בסדרי טהרה ס"ק מ"ה [נדה ודע] שכתב דהא דאיתא בש"ס [נדה נח, בן לבשה שלשה חלוקים זה על זה, אם אינה יכולה לתלות אינה תולה אפילו בעליין, דוקא ג' חלוקים שהם כתונות התחתונות, ובהני איכא למימר שנתקפלו התחתונות, אבל במלבושים גמורים ובפרט מלבושים שלנו נראה דאינה חוששת בעליין, דליכא למימר במלבושים כאלו שנתקפלו. ושוב הביא בשם אא"י בתשובת פנים מאירות חלק ב' סימן קפ"ג שכתב כן, אלא שמחלק בענין אחר, דשאני בגדים שלהם שהיו כולם פתוחים מבית הצואר עד למטה, אבל במלבושי נשים שלנו שכולם אפודים כו' והיא לובשת ממתניה למטה, אי אפשר בשום ענין שיבא בגד העליין נגד התורפה, ולא מטמאין אם נמצא בבגד העליין. וכן בכרים שנותנים במטה שלנו העשויה כתיבה מוקף בנסרים, והכרים עשויים כמדת המטה, אי אפשר שיתהפך התחתון כשלא חלקה על הכר השני שי לטהר, ומועילם לא שמענו שטמא כהם כתם בבגד עליין, עד כאן דבריו: (כז) מהחגור דלמטה מהחגור. עיין בחכמת אדם שם [כלל קיג] דין י"ז שכתב בשם הסדר טהרה ס"ק ל"א, דאפילו מגיע לשם כששוחה הרבה טהרה מסתם כשלא ידעה ששוחה הרבה, ע"ש. ובאמת כן הוא בסדרי טהרה שם, אמנם לא עיין בסדרי טהרה ס"ק ל"ה, דשם הקשה על זה ממה שכתב בש"ע שם סעיף י"ג אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה כו', ולכן כתב דצריך לומר דמתניתין והפוסקים מיירי כשהיא חוגרת בחגורה, דאז אפילו על ידי שחיה מרובה אי אפשר להגיע מה שהוה למעלה מן החגור נגד התורפה, לפי שהחגור מפסיק למה שלמעלה מן החגור, אבל כשאינה חוגרת חגורה יש לומר באמת חיישינן אף אם נמצא למעלה ממקום החגורה, והניח בצ"ע. ודברים אלו נאמרו ונשנו שם [סדרי טהרה] סעיף מ"ח ס"ק פ"ח, ע"ש: (כח) **ואם אינו יבול**. כתב בחכמת אדם שם [כלל קיג] דין י"ט, נראה לי לפי מה שנוהגין נשים שלנו לקשור הבית יד, אם נמצא למעלה כתם טהורה, ומכל מקום נראה לי שתשער האשה בעצמה שתשחה הרבה עד שתגע לפי הטבעת, שכן דרכן לפעמים למשמש שם לקנח, ועד המקום שמגיע מבית יד לשם חוששין, ולא יותר, ע"ש:

מתמינן דלמלא דם כו'. ועוד, דהא אכתי לא אסיק אדעמיה מאי דמשיני כגון שצברה צדוק של צנחנים, ועוד, דלם איתא מאי פריך, ואמאי לא משני נמי לעולם מחגור ולמעלה וכשלא עברה צדוק של צנחנים, והלכך על צורה טמא ועל מולוק טהורה, ומתמינן איירי בעצרה. אלא דלא למעלה מן החגור כשלא נודקרה אפילו לא עברה צדוק של צנחנים ואפילו על צורה טהורה, וכן דעת כל הפוסקים, אלא דלא מיירי כשנודקרה, נראה לי:

יורה דעה קצ הלכות נדה

תורת השלמים

קיא

ציונים לרמ"א עם ציונים מוהש"ך

(ט) בית יוסף [עמוד ז' ד"ה כתב הראשון] בשם הראשון בספר בעלי הנפש [שער הכתמים סימן ז הלכה ד] ודבשיא בחזרת הבית [נדה ז שער ד י, ט]:

הגהות והערות

(כב) לשון רש"י נדה מ, ז ד"ה דאדוקרה, וקשה עמיה לאחוריה, ובדף מ, ז ד"ה דאדוקרה, מקשה לזד לאחוריה כגון פקדונות, וי"ע:

(כג) כן הוא במדרי הרמב"ן הנדפס מחדש, וכן הובא בהגהות הגר"א מללך [נאח] שכן נרם הרשב"א צרמב"ן:

(כד) חתם "קף" טעות סופר (חזות דעת ביאורים ס"ק ע):

(כה) הטור בשם הרמב"ן שם הוא מקור לדין נמצא הכתם על צנדיה וצורה כאלה, אך מקור דין אפילו נמצא לזד פנים, הוא צטור עמוד זה, ועיין צ"ח שם ד"ה ומ"ש אפילו:

(כו) צנחנים מאירות שם הנוסח "שכולם תפוסים וכו'":

(כז) וצנחני ירוחם שם הנוסח "אין מושגין למעלה מבית המוקף כגון כרסה או צנח":

(כח) צדפ"ר של הרמ"א, קראקא ש"ל ופליג, מופיע מיצב "מחר" כמקוין של הרמ"א, כנראה שצ"ע שהיה לפניו חסרה מיצה זו: (כט) צדפ"ר של הרמ"א, קראקא ש"ל, מופיעים מיצות "גם כן" כמקוין של הרמ"א כנראה שצ"ע שהיה לפניו חסרה מיצה זו:

נקודות הבספ

(א) (ש"י ס"ק כו) **וואם כן אדרבה כו' כתב רצוני** ירוחם נמי כ"ז חלק ז' (כג, א) פסוק הוא כי יעלה און מושגין למעלה מן המוקף וכו' [כ], עד אם נמצא הכתם על חלוקה ולא על צורה ולא עברה צדוק של צנחנים, מחגורה ולמטה טמאה, מחגורה ולמעלה טהורה, עד כאן לשונו. ומה שכתב בסוף מחגורה ולמעלה, על כרחך מיירי כשנודקרה, וכדמיירי מעיקרא, ואפילו הכי טהורה, וכדעת הרשב"א [נאח] דהיה האויר ציט ז שער ד י, א; חלק י, א, דלם לא כן אפילו הכתם על צורה טהורה, וכדמשמע מריש דבריו, וכדמועם גמרא ריש פרק הירואה כהם [נדה ז, דפריך] ואי מחגור ולמעלה על צורה אמאי טמא והכאן ראמה דם על צורה שלא כנגד ציט המורפה המורפה, והיינו על כרחך צלל עברה צדוק של צנחנים היא, כדמיירי